

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Katedra anglistiky a amerikanistiky

Bakalářská práce

Literární analýza a překlad části knihy

Kings and Kingdoms of Early Anglo-Saxon England

(1990) od autorky Barbary Yorkeové

Jiří Hrachový

Anglická Filologie

Vedoucí práce: Mgr. Ema Jelínková, Ph.D.

Olomouc 2017

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracoval samostatně a uvádím plný seznam citované a použité literatury.

V Olomouci dne
.....

Univerzita Palackého v Olomouci
Faculty of Arts
Academic Year: 2016/2017

Study Programme: Philology
Form: Full-time
Branch/comb.: Anglická filologie (ANGF)

Document for registration BACHELOR STUDENT'S THESIS

Submits:	ADDRESS	PERSONAL NUMBER
HRACHOVÝ Jiří	Gen. Svobody 1346, Frýdlant nad Ostravicí - Frýdlant	F15033

TOPIC IN CZECH:

"Kings and Kingdoms of Early Anglo-Saxon England" od Barbary Yorke(1990): Překlad části monografie doplněný literární analýzou

TOPIC IN ENGLISH:

"Kings and Kingdoms of Early Anglo-Saxon England" by Barbara Yorke(1990): A translation of a part accompanied by a literary analysis

SUPERVISOR:

Mgr. Ema Jelínková, Ph.D. - KAA

RESEARCH PLAN:

The aim of this thesis is to provide a satisfactory translation into Czech for a part of the "Kings and Kingdoms of Early Anglo-Saxon England" by Barbara Yorke, that could be further expanded and worked upon. In addition to this, the thesis should also give a literary analysis of the afore mentioned translation. The work will also discuss the possible utility of this work for the academic communities.

List of recommended literature:

Yorke, Barbara. Kings and Kingdoms of Early Anglo-Saxon England. (London: B.A. Seaby Ltd., 1990).
Levý, Jiří. Umění překladu. (Praha: Apostrof, 2012).
Knittlová, Dagmar a kol. Překlad a překládání. (Olomouc: Univerzita Palackého, 2010).
Gromová, Edita, Milan Hrdlička, and Vítězslav Vilimek. Antologie teorie odborného překladu (Výběr z prací českých a slovenských autorů). (Ostrava: Ostravská univerzita: 2010).
Sheppard, Alice. The king's family: securing the kingdom in Asser's Vita Alfredi. Philological Quarterly (80:4) [Fall 2001], p.409-439.
Waugh, Robin. Literacy, royal power, and king-poet relations in Old English and Old Norse compositions. Comparative Literature (49:4) [Fall 1997], p.289-315.
Cooke, William. Hrothulf: a Richard III, or an Alfred the Great? Studies in Philology (104:2) [Spring 2007], p.175-198.
Harris, Stephen J. The Alfredian World History and Anglo-Saxon identity. Journal of English and Germanic Philology: a quarterly devoted to the English, German, and Scandinavian languages and literatures (100:4) [Oct 2001], p.482-510.
Wormald, Patrick. Anglo-Saxon society and its literature. The Cambridge Companion to Old English Literature. Godden, Malcolm and Lapidge, Michael (eds.) [Cambridge; New York], p.1-22.
Dempsey, G. T. Adhelm of Malmesbury and High Ecclesiasticism in a Barbarian Kingdom. Traditio (63) [2008], p.47-88.

Student's signature:

Date: 17. May 2016

Supervisor's signature:

Date: 17. May 2016

Poděkování

Chtěl bych touto cestou poděkovat paní doktorce Jelínkové za její pomoc, podporu a vedení v psaní této práce. Dále bych chtěl poděkovat panu profesoru Peprníkovi staršímu, za konzultaci terminologie britské historie v jazyce českém. Za připomínky k překladové části a k překladovému komentáři bych rád poděkoval panu magistru Kubánkovi. Panu doktoru Králi bych rád poděkoval za jeho výuku předmětu Počítačem podporovaný překlad, jelikož bez znalostí v tomto předmětu nabytých by pro mě byla překladová práce ergonomicky mnohem náročnější. Z katedry historie bych rád poděkoval paní doktorce Malaníkové za doporučení literatury k překladu. V neposlední řadě také patří díky přátelům a rodičům za jejich podporu v mé práci.

Obsah

Poděkování.....	4
Úvod.....	6
1 Literárně-analytická část.....	7
1.1 Úvod k literárně-analytické části.....	7
1.2 Struktura knihy a jednotlivých kapitol.....	8
1.3 Literární zdroje.....	10
1.4 Stylistika.....	12
1.5 Určení cílové skupiny čtenářstva.....	12
1.6 Srovnání textu s jinými zdroji pojednávajícími o tématu.....	13
1.7 Závěr literárně-analytické části.....	14
2 Překlad <i>Králové a království rané anglosaské Anglie</i>	15
Předmluva.....	15
Seznam tabulek a ilustrací.....	17
Kapitola první: Úvod.....	19
3 Překladový komentář.....	43
3.1 Úvod.....	43
3.2 Metodika překladu.....	44
3.3 Terminologický glosář.....	45
3.4 Komentář problematiky volby vybraných terminologických ekvivalentů. .	46
3.5 Komentář ku problematice jiných dostupných překladových řešení.....	48
3.6 Závěr.....	50
Seznam bibliografických záznamů.....	51

Úvod

Tato bakalářská práce je rozdělena do tří částí.

První část se zabývá literárním rozbořem knihy *The Kings and Kingdoms of the Early Anglo-Saxon England*, jejíž autorkou je Barbara Yorkeová. Analýza samotná se bude zabývat cílovou skupinou čtenářstva a možným přínosem překladu knihy pro českou akademickou obec, analýzou pramenů, z nichž je v publikaci čerpáno, srovnáním informativní stránky textu s jinými texty pojednávajícími o dané problematice. Rovněž bude zmíněna stylistika textu a problematika struktury textu.

Druhá část má za cíl překlad úvodní kapitoly výše zmíněné knihy. Hlavním důvodem pro překlad je nedostatek česky psané literatury pojednávající o daném tématu. Tento argument bych si dovolil podpořit také faktem, že mezi historiky a archeology se v naší zemi používá v převážné míře jazyk maďarský a německý, anglický jazyk je spíše minoritní. Překlad celé knihy, který je ovšem mimo možnosti této práce, by tedy mohl mít za cíl zvýšení dostupnosti znalostí v oblasti problematiky úřadu krále, králů a královských rodin v raně anglosaské Anglii od počátku sedmého do konce devátého století.

Třetí částí bude překladový komentář, který se bude zabývat problematikou překladu a volbou terminologie, rovněž bude zahrnovat terminologický glosář.

Každá z výše zmíněných dílčích kapitol bude, co do struktury, sestávat z vlastního úvodu, textu samotného a závěru. U části překladové a překladového komentáře je možné očekávat podstatně větší vzájemnou provázanost, než jaká by mohla nastat u části literárně-analytické.

1 Literárně-analytická část

1.1 Úvod k literárně-analytické části

Literárně analytická část této práce se bude zabývat primárně strukturováním knihy a jejích jednotlivých kapitol, analýzou literárních zdrojů, se kterými se v knize pracuje, a rovněž analýzou práce s nimi. Také bude rozebrána stylistika a určení pravděpodobné cílové skupiny čtenářstva. Nadto budou informace v knize konfrontovány s pozdějšími vědeckými články pojednávajícími o daném tématu či se jej týkajícími, a to za účelem posouzení přínosu překladu knihy pro akademickou obec.

1.2 Struktura knihy a jednotlivých kapitol

Knihy je rozdělena do osmi kapitol včetně úvodu a závěru, zbylých šest kapitol pak pojednává o jednotlivých královstvích: Kentu, Essexu, Východní Anglii, Northumbrii, Mercii a Wessexu.

Na začátku je tradičně obsah, pak následuje předmluva, rejstřík tabulek a ilustrací a dříve zmíněné kapitoly. V úvodní kapitole knihy nalezneme převážně rozbor zdrojů, které Barbara Yorkeová používá ve své práci, a diskusi nad jejich (ne)spolehlivostí, rozebrány jsou také archeologické nálezy a některé jejich možné interpretace. Rovněž je zde načrtnut obraz situace v královstvích okolo roku 600, což je začátek doby, kterou se publikace ve své celistvosti zabývá. Z tohoto obrazu není vynechána také podstata anglosaského kralování.

Kapitoly, které pojednávají o jednotlivých královstvích, pak mají z velké části jednotnou strukturu. Každá z nich obsahuje vlastní dílčí úvod, podkapitulu, která pojednává o počátcích království (byť třeba v kapitole o Northumbrii má poněkud nesystematický název, to však vyplývá v podstatě ze samotného vzniku království a ze změny jeho jména), následuje pak podkapitola, či podkapitoly rozebírající historii království, pak už se mohou vyskytnout jiné podkapitoly, které se neopakují systematicky u každého království (zde se odráží množství dochovaných informací o tom či onom království), a následně závěr kapitoly.

Po kapitolách rozebírajících jednotlivá království následuje závěr knihy. V závěru jsou zrekapitulována témata: úřad krále a svrchovaného vládce, zdroje, kterými králové disponovali, královské rodiny a šlechta a vztah krále a církve, následuje podkapitola, která je rovněž závěrná.

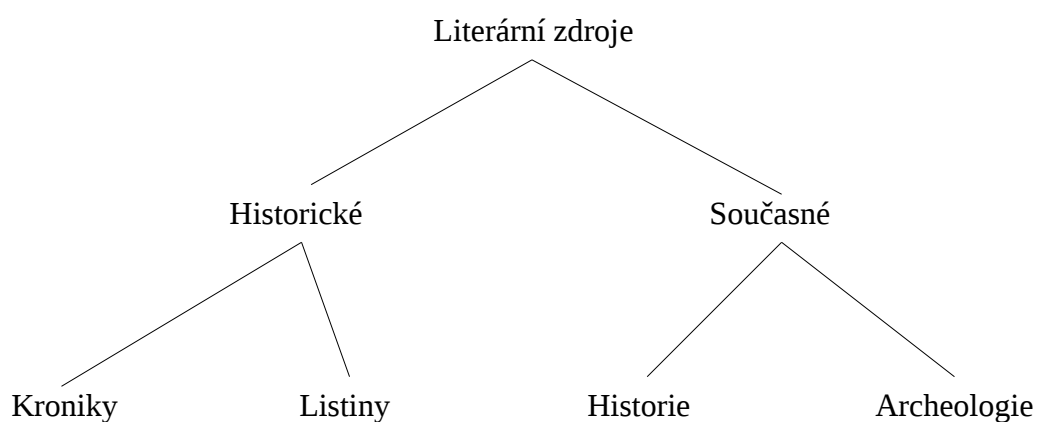
Na konci knihy pak nalezneme poznámky, seznam bibliografických záznamů a rejstřík.

Dovoluji si podotknout, že poznámkový aparát je v knize řešen poněkud nešikovně: každý odkaz je zanechán jako číslo v textu a soubor těchto citací je k nalezení na konci knihy, toto řešení dle mého názoru snižuje ergonomii práce s textem, kdy čtenář musí zbytečně listovat na konec knihy a zpět.

Vrátíme-li se však k tématu strukturování knihy, dovolil bych si tvrdit, že mimo zmíněný systém poznámek je velmi systematické a intuitivní a výsledné ergonomii práce s textem to velmi prospívá.

1.3 Literární zdroje

Barbara Yorkeová ve své knize čerpá jak z moderních literárních zdrojů, tak ze zdrojů historických. Nahlédneme-li do bibliografie na konci knihy, může nás překvapit celých pět set záznamů. Provést podrobnou analýzu celé bibliografie této práce je tedy naprosto mimo možnosti a rozsah této bakalářské práce, zvláště když vezmeme v potaz, že bibliografie není jejím ústředním tématem. Místo toho je ovšem možné pokusit se rozčlenit zdroje do několika kategorií, toto rozčlenění je níže znázorněno v obrázku 1.

Obr. 1: Rozčlenění literárních zdrojů knihy

Mezi zdroji převažují v převážné většině zdroje současné. Z velké části se jedná o interpretace historických zdrojů (kupříkladu ‘Bede’s Northumbrian dates again.’ od Susan Woodové), monografie shrnující poznání v různých oblastech (Ullmannova monografie *The Carolingian Renaissance and the Idea of Kingship* a jiné), případně archeologické sborníky a interpretace nálezů (například nálezy mincí od Elizabeth Pirieové a nálezy mincí a keramiky z Hamwicu od D. M. Metcalfa).

Přesto se i v současných zdrojích (a práci samotné) odkazuje z veliké části na zdroje historické. Mezi nimi nalezneme *Anglosaskou kroniku* (v bibliografii dohledatelná pod názvem: *The Chronicle of Æthelweard*), Bedovu *Historia Ecclesiastica Gentis Anglorum*, Gildovo *De Excidio et Conquestu Britanniae*,

Nenniovu *Historia Brittonum* a další, nemluvě o několika sbornících královských listin (u mnohých z těchto listin je ovšem podezření na padělání, čehož si je autorka vědoma, v knize to zdůrazňuje a snaží se držet informací z důvěryhodných zdrojů, kdykoliv jsou k dispozici). Nadto i u kronik, zvláště pak *Anglosaské kroniky*, se očekává určitá manipulace s úhlem pohledu a zamlčování informací, které se autorům nejevily buď vhodné z důvodu vlastního přesvědčení (Beda opomíjí historii keltských částí Británie) nebo z důvodu ideologické nevhodnosti - *Anglosaská kronika* byla, jak autorka zmiňuje, psaná s úmyslem posílení hrdosti národa a sjednocení Anglie (Kings and Kingdoms of Early Anglo-Saxon England, p. 129).

Je tedy možné, že se jak v současných, tak historických zdrojích setkáme s nepřesnostmi z celé řady různých důvodů, kupříkladu z důvodu interpretace zavádějícího předchozího zdroje nebo kvůli chybné interpretaci zdroje. U historických zdrojů autorka dokonce podezírá některé z pozdějších kronikářů, že si jim neznámé údaje domýšleli. Zdá se to velmi pravděpodobné, protože jak sama dokládá, jejich údaje jsou v rozporu s dřívějšími zdroji (Kings and Kingdoms of Early Anglo-Saxon England, p. 58-59).

1.4 Stylistika

Kniha je v tomto případě jednoduchým psaným médiem (je psaná za účelem čtení). Kniha je psaná jako monolog, bez dialogických zásahů. Jedná se o text popisný. Text je odosobněný, čtenář není nikterak adresován, osobní zájmeno „I“, kterým by autorka odkazovala na sebe samou, se vyskytuje pouze v předmluvě. Přestože se jedná o vědeckou publikaci, nesetkáváme se zde s přehrší dlouhých nominálních řetězců, což však není příliš překvapivé vzhledem k tomu, že se jedná o publikaci z oblasti společenských věd, zvláště u popisu historie.

Vesměš lze říci, že kniha v oblasti stylistiky nijak nevybočuje z pole akademické prózy v oboru historie.

1.5 Určení cílové skupiny čtenářstva

Vzhledem k obsahu, stylistice knihy a použitým zdrojům a metodám je možné doporučit knihu veškerým zájemcům o oblast dané problematiky: úřadu krále, králů a království rané anglosaské Anglie, vztahů mezi královskými rody, vnitřních vztahů v královských rodinách, politiky a způsobů jejího praktikování. Kniha je tedy primárně jako souhrnný zdroj informací určena studentům a badatelům v oblasti anglosaské historie, rovněž může pomoci laikům se zájmem o dané téma.

1.6 Srovnání textu s jinými zdroji pojednávajícími o tématu

Za účelem porovnání validity informací byla provedena rešerše literatury týkající se tematiky anglosaského úřadu krále mezi lety 600-900, anglosaské společnosti a království. Literatura pak byla protříděna a literatura popisující dané téma ponechána ke srovnání. Literatura k této části analýzy tedy sestává z následujících článků, které téma rozebírají do dostatečné hloubky:

Alice Sheppard. "The king's family: securing the kingdom in Asser's Vita Alfredi." *Philological Quarterly* 80:4 (Fall 2001): 409-439.

William Cooke. "Hrothulf: a Richard III, or an Alfred the Great?" *Studies in Philology* 104:2 (Spring 2007): 175-198.

Stephen J. Harris. "The Alfredian World History and Anglo-Saxon identity." *Journal of English and Germanic Philology: a quarterly devoted to the English, German, and Scandinavian languages and literatures* 100:4 (Oct 2001): 482-510.

Patrick Wormald. "Anglo-Saxon society and its literature." *The Cambridge Companion to Old English Literature*. Godden, Malcolm and Lapidge, Michael (eds.) (1991): 1-22.

Stefan A. Jurasinski. "The Continental origins of Æthelberht's code." *Philological Quarterly* 80:1 (Winter 2001): 1-15.

Po prostudování těchto článků je možné dospět závěru, že po informační stránce se s analyzovanou knihou shodují, popřípadě rozvíjejí téma jiným směrem a knihu po informační stránce tedy doplňují. V zásadě se však žádné z informací nevyklučují, a tudíž si dovoluji považovat analyzovanou knihu po informační stránce za stále validní.

1.7 Závěr literárně-analytické části

Kniha je i přes nedostatky v poznámkovém aparátu strukturovaná velice systematicky a intuitivně. Vychází z celé škály literárních zdrojů, jak historických, tak současných, tyto zdroje také komentuje z hlediska důvěryhodnosti.

V oblasti stylistiky nikterak nevybočuje ze standardů odborné historické prózy v anglickém jazyce.

Okruh čtenářstva pro které by knihu bylo možné doporučit, je možné stanovit jako studenty a učitele anglosaské historie a laiky se zájmem o téma. Kniha není vůči čtenáři terminologicky náročná.

Po srovnání s další dostupnou literaturou je možno publikaci po informační stránce považovat za nezastaralou a stále validní.

Závěrem je tedy možné říci, že kniha je typickým představitelem odborné literatury v oblasti historie. Osobně tedy považuji knihu za vhodnou k překladu do českého jazyka z důvodu obohacení informací dostupných v jazyce českém.

2 Překlad

Králové a království rané anglosaské Anglie

Předmluva

Existuje mnoho kvalitních obecných přehledů anglosaské historie, ale jejich nevýhodou pro každého, kdo má zájem o historii jednoho konkrétního království, je, že nepojednávají o dějinách království jednotlivě. Tato studie zkoumá historii šesti nejlépe zaznamenaných anglosaských království v období mezi lety 600 a 900 n. l.: Kent, Essex, Východní Anglii, Northumbrii, Mercii a Wessex. Samotné kapitoly, stejně jako dostupné písemné zdroje, přistupují k dějinám jednotlivých království skrze jejich královské rody. Dynastická historie je ústředním tématem knihy, nicméně cílem je se skrze příběhy rozličných královských rodů pokusit vysvětlit různé otázky, jakými jsou například strategie vlády, důvody pro úspěch či neúspěch a síly, které stály za změnami v úřadu krále. Obecnější závěry, které je možné vyvodit ze studia jednotlivých království, jsou shrnuty v poslední kapitole, která zkoumá čtyři hlavní oblasti vývoje kralování v daném období: úřad krále a svrchovaného vládce, královské zdroje, královské a šlechtické rody a vztah krále a církve. První kapitola je taktéž velmi obecná a pojednává o problému anglosaského úřadu krále před rokem 600 n. l. a uvádí hlavní typy písemných záznamů.

Dalším z cílů této práce je upozornit čtenáře na výzkum v oblasti rané anglosaské Anglie, který je v posledních letech prováděn historiky a archeology, a který může být k dispozici pouze ve specializovaných publikacích. Všichni autoři jsou samozřejmě závislí na primárních a sekundárních zdrojích, které mají k dispozici. Rozdíly v dostupných materiálech či výzkumu udávají podobu kapitol o jednotlivých královstvích v této knize. Čtenáři, které by zajímaly jednotlivé citace, najdou veškeré detaily v poznámkách a bibliografii. Poznámky jsou primárně použity pro odkazování na sekundární zdroje, ale v některých případech se v nich vyskytuje i dodatečný komentář. Čtenář bude upozorněn na mnoho zásadních problémů v oblasti interpretace, ale nedostatek prostoru a podstata knihy znemožňují detailní rozebrání komplexnějších problémů.

Byť jsem dokázala poukázat na písemné zdroje, které mi byly velikým přínosem, je mnohem těžší poukázat na obrovský přínos diskuzí s jinými vědci zabírajícími se Anglosasy. Je prakticky nemožné jmenovat všechny, od kterých jsem někdy dostala radu či mě podpořili, ale doufám, že pokud tyto věty čtou, budou vědět, že jsem jim vděčná. Děkuji tedy hlavně profesorovi Franku Barlowovi, se kterým jsem začala své studium anglosaských království pro svou doktorskou práci, a Dr. Davidu Kirbymu, který byl tak laskav, že si přečetl tuto knihu ještě v

rukopise a poskytl mnohé návrhy na různá vylepšení. Jsem také vděčná všem těm, kteří mi poskytli fotografie a popisky, a celé řadě editorů Seaby's za jejich trpělivost a ochotu pomoci. V neposlední řadě také děkuji svému manželu Robertovi, jelikož bez jeho neochvějné podpory bych nejspíš nedokázala tuto knihu dokončit.

Winchester, 30. září 1989

Seznam tabulek a ilustrací

1. Seznam králů Kentu
2. Rodopis králů a princů Kentu z rodu Oiscingas
3. Ženy kentského královského rodu a jejich manželské svazky
4. Seznam králů Essexu
5. Rodopis králů Essexu
6. Seznam králů Východních Anglů
7. Rodopis královského rodu Východních Anglů
8. Seznam králů Bernicie, Deiry a Northumbrie šestého a sedmého století
9. Rodopis královských rodů Bernicie a Deiry
10. Seznam králů Northumbrie osmého a devátého století
11. Soupeřící rodiny Northumbrie osmého století
12. Seznam králů Mercie
13. Rodopis královského rodu Mercie
14. Soupeřící rodiny Mercie devátého století
15. Seznam vládců Wessexu
16. Rodopis vládců Wessexu

Značky užívané v tabulkách: ze=zemřel, za=zabit, m=oženil se s, †=zemřel jako dítě. Přerušovaná čára v tabulkách značí hypotetickou spojovnici.

Další informace ohledně chronologií a rodinných vztahů anglosaských královských rodů lze nalézt v Handbook of British Chronology (Dumville 1986b), se kterou se tyto tabulky převážně shodují.

Obrázky 1-7 jsou mezi stranami 90 a 91 a obrázky 8-14 jsou mezi stranami 106 a 107.

Obr. 1: Přilbice z Benty Grange

Obr. 2: Přilbice ze Sutton Hoo

Obr. 3: 'Žezlo' ze Sutton Hoo

Obr. 4: Vrchní část tašvice ze Sutton Hoo

Obr. 5: Alfredův klenot

Obr. 6: Offův val

Obr. 7: Hamwic

Obr. 8: Cowdery's Down

Obr. 9: Yeavingering

Obr. 10: Kostel v Reptonu

Obr. 11: Soška z Reptonu

Obr. 12: Kostel sv. Petra v Bradwell-on-sea v Essexu

Obr. 13: Kostel Všech svatých v Brixworthu, Northamptonshiru

Obr. 14: Sedm mincí z raného anglosaského období

Mapa 1: Anglosaské provincie v době sepsání 'Tribal Hidage' (konec sedmého století?)

Mapa 2: Bernicia, Deira a jejich keltští sousedé

Kapitola první: Úvod

Počátky anglosaských království

V určitém slova smyslu začala historie anglosaských království příchodem Augustina a jeho skupiny necelých čtyřiceti mnichů na dvůr krále Æthelberta, vládce Kentu, v roce 597. Papež Řehoř Veliký vyslal Augustina a jeho následovníky, aby 'kázali slovo Boží rase anglické' a, pokud víme, byla jejich misie prvním podpořeným pokusem o pokřesťanštění Anglosasů.¹ Není velikým překvapením, že příchod Augustina a jeho následovníků byl velmi důležitou událostí pro Bedu, kteréhož *Církevní dějiny národa Anglů* (dokončené v roce 731) jsou naším hlavním zdrojem pro období sedmého a raného osmého století. Beda započíná své zevrubné vyprávění právě touto událostí. Beda jakožto mnich přirozeně věřil, že konverze jeho lidu započala novou etapu historie. Dalo by se však stejně dobře říci, že teprve poté, co dorazila Augustinova misie, mohl začít popisovat historii svého lidu, protože Augustin a jeho bratři dovezli Anglosasům nejen nové náboženství, ale i znalosti čtení a psaní.

Přestože příchod gregoriánské misie určitě znamenal velice důležitý milník v církevní historii Anglosasů a také v sepisování písemných záznamů, nejedná se o ideální bod, od kterého se odrazit při výzkumu historie anglosaských království. Je evidentní, že většina anglosaských království kolem roku 597 již existovala a že komplexní vzorec zapletených politických vztahů, které Beda zhmotňuje ve své Církevní historii, má svůj původ v předkřesťanském období. To je pro historiky poněkud frustrující, protože to znamená, že mnoho klíčových částí vývoje anglosaských království je mimo náš obzor, tedy před započítáním sepisování písemných záznamů. Naštěstí není historie země mezi lety 400 n. l. a 600 n. l. zcela závislá na písemných záznamech a máme k dispozici důkazy z pojmenování míst a archeologických nálezů, které nám umožňují lépe chápat dané období. Celý potenciál archeologických nálezů z doby pořímské zatím zdaleka není využit. Je to především díky tomu, že se neustále objevují nová naleziště a mnoho prací ještě není zcela sepsáno.

Písemné zdroje: britské

Usazení Anglosasů v Británii a počátky anglosaských království jsou dvěma úzce spojenými, ne však identickými problémy. Nejbližším tehdejším písemným pramenem pro dobu anglosaského osídlování je homilie *De Excidio Britanniae*, ve které kněz Gilda shrnuje události pátého století z úhlu pohledu jednoho z ještě stále existujících britských království v západní části Británie zhruba v polovině šestého století.² Gildovým tématem nebyl v první řadě příchod

Anglosasů, nýbrž hříchy Britů, které v jeho způsobu myšlení byly provokací pro Boží odplatu v podobě loupeživých nájezdů Germánů a jiných barbarů. Gilda načrtl situaci, v níž Britové používají Sasy jako foederati ve východní Anglii po stažení římských legií, o jejich sídlištích, která rostla velikostí i sebejistotou, dokud nebyli dost silní, aby převrhli své chlebdárce, a o Sasech, kterak rozsévají zkázu mezi bezbrannými Brity až do památné bitvy u Mons Badonicus (Mount Badon) zhruba čtyřicet let před Gildovým spisem.³ Popis je krátký, postrádá data a je zřejmě nepřesný ohledně určitých skutečností, například v zasazení stavby Hadriánova a Antoninova valu do čtvrtého století. Gilda se spíše spoléhal na ústní tradici než na písemné zdroje a poskytuje svou impresi událostí, které se staly před jeho narozením. Žádný jiný popis pro dobu anglosaského osídlování ovšem nemáme, a tak nám poskytuje rámec pro diskusi ohledně událostí v tehdejší pořímské Británii před dobou Bedy.

Přestože se Gilda nejvíce proslavil svými informacemi ohledně příchodu Anglosasů, jeho svědectví o podstatě britské společnosti šestého století, které psal ze svých vlastních zkušeností, je stejně důležité. Hlavním cílem Gildovy polemiky byla kritika této společnosti a hlavními cíli této kritiky byli britští králové vládnoucí v jihozápadní Anglii a Walesu.⁴ Tyto oblasti byly dříve součástí římské provincie Británie, ale v šestém století v nich už nic charakteristického pro pozdně římskou říši nebylo, snad krom tíhnutí ke křesťanství (které Gildovi připadalo poněkud vlašné). Vláda připadla králům, které Gilda popisuje jako 'tyrany', a jejichž základnou moci bylo jejich vojsko. Šlo o společnost, ve které bylo násilí hluboce zakořeněné. Gildova črta západní britské společnosti šestého století je vesměs shodná s tím, co lze vyčíst z pozdějších listin, životopisů svatých a letopisů z Walesu.⁵ Také se zdá, že uplatňování královské moci ve Walesu a keltských oblastech severní Británie bylo v mnoha ohledech podobné.⁶ Vládce a jeho družina jsou zobrazení v básni 'Gododdin' v podstatně heroičtějším světle. Báseň popisuje útok království Gododdin (ležícího v jihovýchodním Skotsku) na Catterick patřící Deire, který dopadl jako fiasko.⁷

Tradiční popisování událostí pátého století podle Gildy říká, že ti, kteří získali moc v části východní Británie po stažení římských legií, se rozhodli bezpečnostní otázku řešit najmutím germánských žoldnéřů, kteří je nakonec připravili o vládu, kdežto v západní Británii povstali místní válečníci z řad Britů a vytvořili svá vlastní království v dřívějších římských městech.

Písemné zdroje: anglosaské

Beda při psaní *Církevních dějin* v roce 731 použil dřívější popisné zdroje, aby poskytl popis historie Británie před příchodem gregoriánské misie, a použil

jako základ popis anglosaského osídlování z Gildovy práce.⁸ Gilda nijak neidentifikoval saské vůdce, kteří veleli foederati ve 'východní části ostrova', Beda ovšem zapracoval do svého díla pasáž, ve které vůdce popisuje jako dva bratry, Hengista a Horsu, kteří by měli být zakladatelé královského rodu vládnoucího v Kentu.⁹ Informace podle všeho přišla od opata Albina z Canterbury, který byl Bedovým hlavním informátorem v Kentu.¹⁰ Detailnější popis činů Hengista a Horsy je možno nalézt v *Anglosaské kronice* a v 'Kentských kronikách', které jsou součástí *Historia Brittonum*, britské kompilaci sepsané mezi lety 829 a 830 připisované Nenniovi.¹¹ *Anglosaská kronika* také obsahuje zkratky o příchodu Cerdica a Cynrica, Stufa a Wihtgara a Ælleho a jeho synů, zakladatelů království Wessexu, Ostrova Wight a Sussexu.¹² Tito otcové zakladatelé dorazili do Británie s páru loděmi a po několikaletých bojích s britskými vládci založili svá království. Zkratkovitější poznámky o Northumbrii a Jutech v Hampshiru se tohoto vzorce drží. V osmém a devátém století se tedy stalo konvencí zobrazovat zakladatele královských rodů, jak připlouvají z kontinentu, aby založili svá království. Zdá se, že existovala standardní 'tradice o vzniku', která se používala k vysvětlení toho, jak vznikly různé anglosaské královské rody, dokonce i Gildův popis může být ovlivněn takovou konvencí.¹³ Nebylo by rozumné očekávat, že tyto příběhy o založení království jsou historicky validní.

Beda uvádí informaci o Hengistovi a Horsovi frází 'říká se, že...' (perhibentur), slovním obratem, který používá i jinde ve svých *Dějínách*, když čerpá z neprověřitelných ústních zdrojů. Bedův komentář naznačuje, že bychom tuto informaci o kentském příchodu měli používat velice opatrně, a pokud se podíváme na ucelenější popisy založení Kentu a činnosti Cerdica a Cynrica, je snáze pochopitelné, že je jejich historická validita pochybná. Je potřeba mít na paměti, že tyto prameny nejsou současné s událostmi, které popisují, ale jsou sepsané nějakých tři až čtyři sta let později. Obsahují celou řadu rysů, které lze nalézt napříč zakladatelskými legendami celého indoevropského světa.¹⁴ Zvláště podezřelé jsou páry zakládajících příbuzných s aliterujícími jmény, která připomínají dvojí božstva pohanského germánského světa a další postavy, které zakladatelé porázejí či potkávají, jejichž jména se zdají být odvozená od jmen míst. Tak *Kronika* popisuje Cerdicovo a Cynricovo vítězství v roce 508 nad britským králem Natanleodem, a říká se, že podle něj se jmenoval region Natanleaga. Doopravdy je jméno této poněkud mokřadovité části Hampshiru odvozeno od staroanglického slova *naet* 'mokrý' a zdá se, že jméno zcela neexistujícího krále bylo spíše vzato ze jména místa, než naopak.¹⁵ Existují i další příklady tohoto ražení a mýty o původu kentského království obsahují spoustu motivů tradičního vypravěčství, jako je například 'noc dlouhých nožů', ve které Sasové nalákali mnoho britských šlechticů Istí a zabili je, což lze nalézt i v řeckých mýtech, mýtech starých Sasů a Vikingů.

Chronologie těchto mýtů jsou taktéž podezřelé. Gilda neposkytl žádné určité datum pro příchod Anglosasů, ale Beda jeho slova interpretoval tak, že první pozvánka pro foederati byla vyslána mezi lety 449 a 455.¹⁶ Říká se, že příchod Cerdica a Cynrica se udál v letech 494 či 495, ale lze prokázat, že chronologie nejranějších králů Wessexu byla uměle přepracována a stopy poněkud nešikovného přepracování zůstávají v opakujících se větách *Anglosaské kroniky*.¹⁷ David Dumville argumentuje, že jiné verze seznamů králů Wessexu naznačují, že vláda Cerdica byla původně datována jako léta 538-554, což by (dle časového horizontu událostí *Kroniky*) datovalo příchod Cerdica a Cynrica do roku 532.¹⁸ Propracované kritiky, které byly postaveny v posledních letech proti popisům zakládání království, z nich dělají materiál, který není možno použít s jakoukoliv jistotou k rekonstrukci raných dějin jejich království způsobem, který dřívější historici považovali za možný. I pokud by příběhy Cerdica a Hengista měly pravdivé jádro, není možné je oddělit od pozdějších přepracování, kterým příběhy podle všeho podlely. Příběhy, tak jak přežívají, ukazují, jak pozdější Anglosasové chtěli vidět založení svých království spíše než to, co se doopravdy stalo.

Cerdic byl zakládajícím králem dynastie Wessexu, kterého všichni následující králové Wessexu uvádějí za svého předka. U celé řady království víme, kdo byl považován za jejich zakladatele a jaké byly jejich pozice v seznamech králů a rodopisech. Stejně jako v případě Cerdica (pokud přijmeme opravené datování jeho vlády) tyto ostatní příklady navrhuje datování utváření království do šestého století. Beda například poukazuje, že králové Východní Anglie byli známí jako Wuffingové podle Wuffy, děda krále Rædwalda.¹⁹ Jelikož Rædwald zemřel asi v roce 625, jeho děd pravděpodobně vládl zhruba v polovině šestého století. Ústřední osobností Východních Sasů byl Sledd, od kterého všichni další králové Východních Sasů odvíjí svůj původ, a jehož syn vládl v roce 604. Sledd se musel dostat k moci v druhé polovině šestého století.²⁰ Přestože tato data mohou značit omezení ústní tradice v době, kdy byly genealogické informace poprvé sepisovány, poukazují na to, že anglosaská království se zformovala v šestém století spíše než ve století pátém a jejich kořeny nesahají tak daleko jako prvopočátky Anglosasů v Británii.²¹

Archeologické podklady

Archeologické podklady mají velký potenciál pro rekonstrukci povahy anglosaských sídel a okolností vývoje království. Archeologové jsou přirozeně ve svých interpretacích materiálu ze sídlišť a pohřebišť ovlivněni dostupnými písemnými zdroji, dnes se však více pozornosti věnuje i zřejmým nesrovnalostem v písemných zdrojích.²² Již nějakou dobu panuje povědomí, že datování příchodů Sasů, které Beda vyvodil ze svého čtení Gildovy homilie, bylo příliš specifické.

Germánské osídlování Británie mohlo začít již před koncem čtvrtého století a podle všeho pokračovalo po celé páté století až do šestého století.²³ Nicméně Gildovo vysvětlení, proč bylo Anglosasům dovoleno se usídlit v Británii, zůstává velmi vlivným. Zdá se, že tato teorie využití Anglosasů jako žoldnéřské posádky byla potvrzena díky nálezům hrobů Anglosasů s vojenským vybavením typickým pro pozdně římské jednotky, které bylo nalezeno jak v pozdně-římských kontextech, jako například v římských pohřebištích ve Winchesteru a Colchesteru, tak i v čistě 'Anglosaských' rurálních pohřebištích jako Mucking (v Essexu).²⁴ Rozmístění nejranějších Anglosaských oblastí a jmen míst v blízkosti římských sídlišť a cest je vnímáno ve prospěch interpretace, že první anglosaská sídliště spadala pod kontrolu římské Británie.²⁵ Interpretace, která vidí veškeré rané osadníky jako žoldnéřské vojáky, je podle všeho užívaná možná až příliš zbrkle.²⁶ Mezi římsko-britským obyvatelstvem a příchozími Anglosasy se mohla vyskytovat celá řada vztahů.

Širší archeologický pohled nám ukazuje, že žádný jediný model nedokáže vysvětlit podstatu všech anglosaských sídlišť v Británii, a že mezi jednotlivými regiony docházelo k určité variaci. Hustota osídlení se lišila v jižní a východní Anglii. V Norfolku bylo více anglosaských pohřebišť než v sousední zemi Suffolku, kterou obývali Východní Anglové. Východní Yorkshire (centrum anglosaského království Deiry) jich má mnohem víc než zbytek Northumbrie.²⁷ I osadníci byli různí. Někteří byli doopravdy válečníci, pohřbení se svými zbraněmi, ale neměli bychom předpokládat, že všichni byli hosty zvanými k ochraně římsko-britských komunit. Podobně jako Vikingští osadníci mohli mnozí začít jako loupeživí nájezdníci, kteří později zabrali půdu a stali se součástí permanentního obyvatelstva. Jiní osadníci byli podstatně prostší lidé, kteří měli jen pár zbraní, pokud vůbec nějaké, a trpěli podvýživou. Jedním archeologem byli charakterizováni jako germánští uprchlíci z přelidněných sídlišť v oblasti Severního moře, kde život zhoršovaly měnící se klimatické podmínky.²⁸

Osadníci měli různý etnický původ. V jednom ze svých dodatků ke Gildově popisu Beda říká, že osadníci pocházeli ze:

Tří velmi mocných germánských kmenů: Sasů, Anglů a Jutů. Lid kentský a obyvatelé ostrova Wight jsou jutského původu, stejně jako ti naproti ostrovu Wight... Ze země saské přišli Východní Sasové, Jižní Sasové a Západní Sasové. Krom toho, ze země Anglů přišli Východní Anglové, Střední Anglové a lid Mercie a Northumbrie.²⁹

Bedův popis je zčásti vyvozován z politické situace jeho doby, ale zdá se, že měl pravdu v převážné části identifikace provincií Severního moře, ze kterých přišla hlavní část germánských osadníků a kam se v Británii usadili, přestože z nalezených předmětů máme podstatně slaběji doložené Juty nežli Angly a Sasy.³⁰

Archeologie nám však ukazuje, že celá situace je podstatně složitější. Zdá se, že existovala určitá rasová směsice ve všech oblastech, což se odráží v odlišnostech v odívání a zvyklostech pohřbívání. Po celé jihovýchodní Anglii se našla i 'smíšená' pohřebiště, ve kterých se praktikoval jak pohřeb, tak kremace.³¹ V Británii se usadily i další germánské národy, Beda tento fakt uznává v další pasáži v *Církevní historii*.³² Ve Východní Anglii a v jiných oblastech podél východního pobřeží žili skandinávští osadníci,³³ taktéž je možno mluvit o franckých sídlech na jih od Temže.³⁴ Nicméně je zde problém určit, zdali je archeologický materiál z určité oblasti Evropy indikací pohybu národů z daného území do Británie, nebo pouze obchodu či výměny darů.³⁵ Přestože nějaké francké osídlení v Británii pravděpodobně bylo, většina franckých předmětů, které byly nalezeny, spíše odkazuje na úzké svazky mezi Francií a jihovýchodní Anglii, v šestém století obzvláště s Kentem.³⁶

Ale co se v době germánského osídlování Británie dělo s římsko-britským obyvatelstvem? Archeologie nám je obzvláště nápomocná v objevení toho, že mnoho římských komunit se ve čtvrtém století stalo předmětem dalekosáhlých změn ještě před příchodem Anglosasů.³⁷ Součástí těchto změn byl přechod od městské k vesnické ekonomice. Ve Wroxeteru (ve Shropshiru) a Exeteru se na konci čtvrtého a počátku pátého století namísto kamenných městských domů stavěly jednoduché dřevěné stavby a některé části měst byly zcela opuštěné nebo v nich byla obdělávaná půda.³⁸ Srovnatelně velké změny se staly také ve městech jako například Canterbury a Winchester ve východní polovině země.³⁹ Konečným důsledkem byl v pátém století konec měst jako center osídlení. Některé vily na venkově zpočátku získaly výhodu díky měnícím se ekonomickým podmínkám, ale byly nalezeny i známky přizpůsobování vil za účelem soběstačnosti.⁴⁰ Ve Frocesteru (v hrabství Gloucester) a Rivenhallu (v Essexu) se vily dokonce rozpadly, či se z nich staly stodoly, zatímco se stavěly nové dřevěné budovy typické pro raný středověk.⁴¹ Přestože nájezdy Anglosasů (a na Západě Británie Irů) vytvářely složitou situaci, nebyly jejím původem, jak naznačuje Gilda. Problémy, které způsobily úpadek Říma, ovlivnily obyvatele Británie podstatně dříve, než začali přicházet Anglosasové⁴², a v době, kdy Anglosasové dorazili, římsko-britské obyvatelstvo se již přizpůsobovalo způsobu života, který bývá popisován jako 'raně středověký'.

Koncem pátého století je možné rozpoznávat odlišné vzorce osídlení u východní Británie (osídlené Anglosasy) a západní Británie. Jedním znamením měnící se situace na Západě Británie byl návrat k sídlům na vrších kopců, která, jak dokazuje především Leslie Alcock, mohla fungovat jako centra vlády náčelníků a mohou být spojována s objevujícími se britskými královstvími, které můžeme mlhavě zahlédnout v písemných zdrojích.⁴³ Znovuobsazení impozantního

opevnění z doby železné v South Cadbury, Sommersetu je dobrým příkladem tohoto jevu.⁴⁴ Celá vnitřní hradba o délce téměř 1100 metrů byla zesílena v době pořímské a velká dřevěná síň byla postavena na nejvyšším vrchu kopce. Přesto se ve vykopávkách ze South Cadbury našlo jen málo artefaktů, a to je vysvětlením, proč je velice náročné nalézt Brity v době pořímské.⁴⁵ Poté, co římsko-britská populace pozbyla přístup k římským produktům, stali se neviditelnými pro archeology, jelikož přestali používat artefakty, kterými by je bylo možno identifikovat, anebo alespoň ty, které by se dochovaly v půdě. Britové na Západě občas získali dodávku keramiky ze středozemních pecí skrze zahraniční obchodníky,⁴⁶ Britové na Východě využili převážně anglosaských řemeslníků. Neměli bychom tedy předpokládat, že každý vlastník artefaktu 'germánského' typu ve východní Anglii by tedy měl být germánského původu.

Popravdě, většina obyvatel anglosaských království musela být římsko-britského původu.⁴⁷ Velká pohanská anglosaská pohřebiště jako například Spong Hill v Norfolku, na kterých se našlo více jak tři tisíce pohřbených, by mohla v první řadě naznačovat, že anglosaské osídlení bylo tak masivní, že by domácí Britská populace byla zcela smetena příchozími, což se Gilda snaží naznačit. Nicméně, když budeme mít na paměti, že tato pohřebiště se používala často i více jak dvě stě let, je zřejmé, že komunity, kterým sloužily, nemohly být tak početné. Spong Hill mohl sloužit populaci o čtyřech až pěti stech lidech, kteří byli spíše rozptýlení po venkově, než aby tvořili jedno sídliště.⁴⁸ Když pomíneme východní Anglii a Kent, tak je poměrně náročné najít pohřebiště s více než stem pohřbených. Západnější hrabství nebyla dokonce dobytá, dokud Anglosasové nebyli konvertováni a nepřestali používat své pohřební zvyky. Je tudíž nepravděpodobné, že by nově příchozí přechýlili domácí římsko-britskou populaci i přes její prudký pokles v průběhu pátého a šestého století.⁴⁹ Jako důkaz přeživších Britů nám mohou posloužit i jména míst, dokonce i v oblastech nejhustšího osídlení Anglosasy.⁵⁰

Anglosasové neosadili opuštěnou krajinu a nepostavili na ní nové usedlosti a pole, jak jsme se dříve domnívali. Nedávná studia krajiny naopak poukazují na silnou kontinuitu mezi venkovským osídlením v době římské a době anglosaské, a tyto spojnice poukazují na to, že se raní Sasové usazovali pod záštitou římských Britů.⁵¹ Studium krajiny je komplexní záležitostí zahrnující celou řadu topografických, archeologických a písemných zdrojů. Existuje celá řada problémů, na které narážíme, když se pokoušíme spojit hranice římských území, pro která nemáme žádné psané záznamy, s hranicemi území v anglosaských darovacích listinách. Navíc na konci anglosaského období nastaly velké změny v organizaci půdy, které mohou odhalování dřívější organizace nadále znesnadnit.⁵² Přesto nám studium jak 'Britských', tak 'Anglosaských' oblastí ukazuje příklady

kontinuity územních hranic, u kterých kupříkladu hranice oblastí patřících pod římské vily byly identické s pozdějšími hranicemi středověkých panství tak, jak jsou popisovány v raných listinách, přestože se sídla mohla přesouvat v rámci daného teritoria.⁵³

Tyto příklady poukazují spíše na kontinuitu panství či oblasti jako administrativní jednotky než jako jednotky získávání zdrojů. Přestože se vyšší úroveň římské správy založená na městech vytratila v průběhu pátého století, podřazený systém založený na dělení rurálních oblastí přetrval.⁵⁴ Základ vnitřní organizace jak anglosaských, tak keltských království spočíval převážně ve velkém rurálním teritoriu skládajícím se ze sídel závislých na ústřední rezidenci, kterou Anglosasové nazývali 'villa' v latině a 'tun' ve staré angličtině.⁵⁵ Tyto vily byly středisky královské správy a byly navštěvovány králi a jejich družinami na jejich pravidelných objížďkách královstvím, při kterých byly konzumovány daně v naturáliích.⁵⁶ Vily a jejich teritoria tvořily v sedmém a osmém století v anglosaské Anglii regiony, které byly diskretními administrativními oblastmi v rámci království.⁵⁷ Pokud se závěry tohoto výzkumu nemylí, tak základní infrastruktura raných anglosaských království byla převzata z porímské Británie.

V posledních letech se podařilo identifikovat celou řadu královských vil z leteckých fotografií a práce v terénu, některé z nich byly i odkryty. Jednou z nejznámějších je Yeavinger v království Northumbrie, která je zmíněna v *Církevní historii* jako 'villa regalis' (královská vila) a podle všeho byla používána northumbrijskými králi v pozdním šestém a sedmém století. Dříve byla britským kultovním a administrativním střediskem.⁵⁸ Yeavinger je stále velmi zajímavým místem a krom opevnění a několika velkých dřevěných síní má unikátní klínovitou budovu, která připomíná výseč římského amfiteatru (viz obr. 8). Jednou z markantních vlastností sídla Yeavinger je malé množství nálezů, které by bylo možné určit jako anglosaské. Pouze pár polozemnicovitých budov, několik kusů keramiky a další drobnosti poukazují na jejich přítomnost. Všechny ostatní budovy se zdají být britského či římského původu. Jižně od Yeavingeru se žádné obdobné naleziště nenašlo, nicméně obdobné stavby byly objeveny v Cowdery's Down, poblíž Basingstoke (Hampshire), které byly používány během šestého a sedmého století.⁵⁹ Přestože oblast Basingstoke byla koncem sedmého století součástí Wessexu, nevíme, ke kterému politickému celku patřila na konci století šestého. Vzhledem k velikosti a propracovanosti dřevěných staveb se mohlo také jednat o královskou vilu. Podobně jako v Yeavingeru stavby v Cowdery's Down nemají paralely v germánském světě, přestože je není možné přirovnat k ničemu z římsko-britské tradice (viz obr. 9). Velké síně raných anglosaských království nám pravděpodobně ukazují fúzi germánského a římsko-britského stavitelství.⁶⁰ Jsou symbolem jednoho z největších příspěvků, kterým archeologie obohatila naše

pochopení raných anglosaských království, tedy poukázání na důležitost jak římsko-britských, tak germánských kořenů.

Nemůžeme od archeologie očekávat, že nám ukáže, kdy přesně se anglosaští vůdcové stali králi, ale v průběhu šestého století můžeme postřehnout vývoj třídy pohřbu mužů, který má celou řadu specifických charakteristik a je podstatně bohatší než pohřeb průměrného válečníka. Koncem šestého století byli obzvláště důležití jedinci pohřbeni pod mohylou stojící buď samostatně, nebo jako součást pohřebiště podobných mohylových hrobů. S nimi byla pohřbena celá řada předmětů, včetně předmětů dovážených z cizích zemí a předmětů vyrobených ze zlata, stříbra a polodrahokamů.⁶¹ Takovéto pohřby bývají nazývány "vznešené" a, jak již bylo pojednáváno o výskytech bohatých pohřbů v prehistorickém období, soustředění na pohřbívání elity komunity může být důležitou indikací 'utváření státu',⁶² či v případě Anglosasů růstu a rozvoje království v druhé polovině šestého století. Vznešené pohřby je možno brát jako nejistotu zbohatlíka, který potřebuje svou novou pozici posílit okázalým vystupováním.⁶³ Nejlépe známý a největší z těchto pohřbů je lodní pohřeb z mohyly 1 v Sutton Hoo, který je často považován za pohřeb Rædwalda, krále Východní Anglů (+625 cca.).⁶⁴ Bohatstvím a škálou pohřební výbavy se mu blíží další dva pohřby z raného sedmého století: v Taplow (Buckinghamshire) a Broomfieldu (Essex). Tyto však nebyly bohužel vykopány moderními způsoby.⁶⁵ Archeologické důkazy tudíž podporují indikace, které máme z těch spolehlivějších písemných pramenů, že šesté století bylo dobou utváření většiny anglosaských království.

Politická struktura anglosaské Anglie okolo roku 600

Nemáme dostatečné zdroje pro páté a šesté století, abychom mohli vytvořit politickou mapu dané doby, přesto je možné ze zdrojů sedmého století odvodit část politického vývoje, která se do roku 600 udála. Z *Církevních dějin* je zřejmé, že v sedmém století byla v Anglii celá řada malých království, ale nejlepším zdrojem informací o rané politické struktuře Anglie na jih od řeky Humber je dokument známý jako 'Tribal Hidage', který je otisknut níže.⁶⁶

Myrcna landes	30 000 (hides)	Hwinca	7 000
Wocensætna	7 000	Cilternsætna	4 000
Westerna	7 000	Hendrica	3 500
Pecsætna	1 200	Unecung(a)ga	1 200
Elmedsætna	600	Arosaetna	600

Lindesfarona	mid7 000	Færpinga	300
Hæthfeldlande			
Suth Gyrwa	600	Bilmiga	600
North Gyrwa	600	Widerigga	600
East Wixna	300	East Willa	300
West Wixna	600	West Willa	600
Spalda	600	East Engle	30 000
Wigesta	900	East Sexena	7 000
Herefinna	1 200	Cantwarena	15 000
Sweordora	300	Suth Sexena	7 000
Gifla	300	West Sexena	100 000
Hicca	300		
Wihtgara	600		
Noxgaga	5 000		
Ohtgaga	2 000	(celkem)	242 700
(celkem)	66 100	(správně)	244 100)

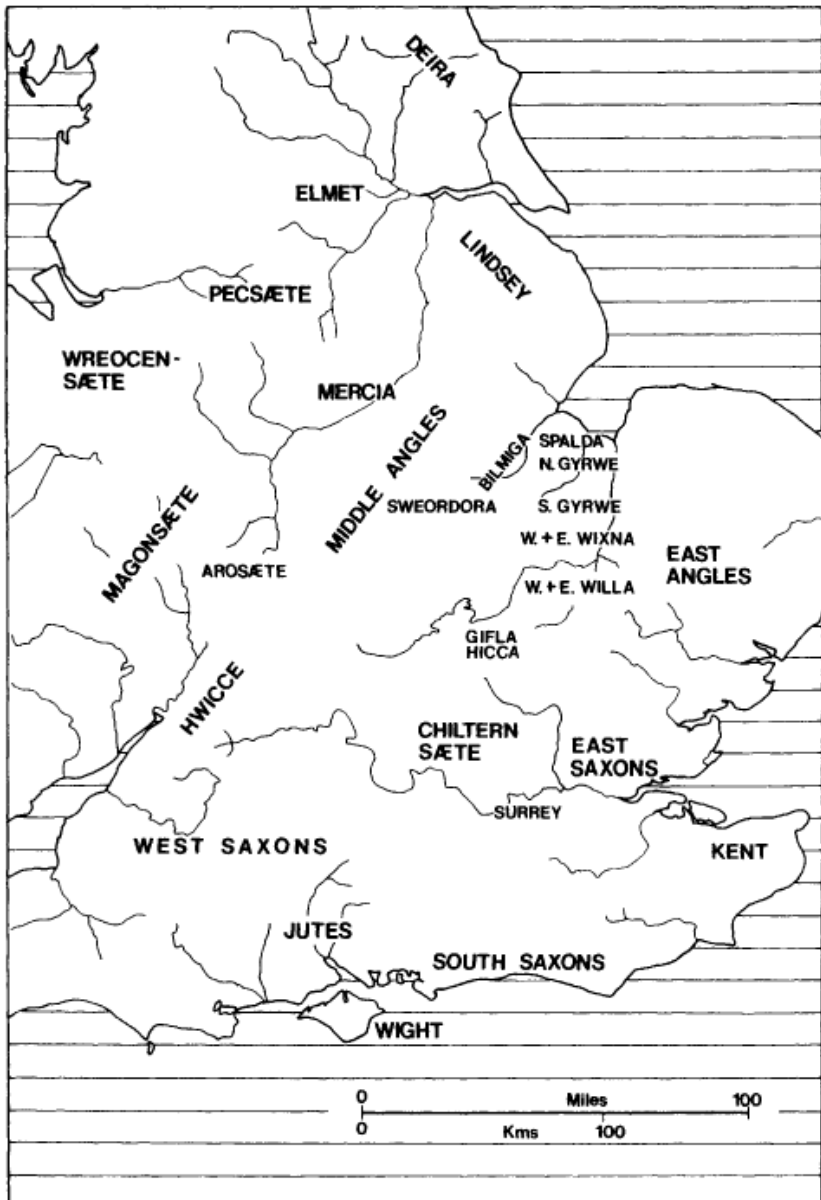
Jako mnoho jiných klíčových dokumentů raně anglosaského období, text 'Tribal Hidage' přežívá pouze v pozdějších opisech a nejranější jsou datovány do jedenáctého století. Podle všeho je středem zájmu seznamu oblast Midlands, očekává se tudíž, že jde o Mercijskou kompilaci.⁶⁷ S největší pravděpodobností byla sepsána v druhé polovině sedmého století, tedy po konverzi Mercie, ale předtím, než se mnohá uvedená království stala součástí větších království. Důvodem pro sepsání 'Tribal Hidage' byl s největší pravděpodobností odhad pro výběr tributu. Vláda krále Wulfhere z Mercie (658-75), který byl pánem nad ostatními jižními královstvími, je nejpravděpodobnější dobou pro její sepsání.⁶⁸ Třicet pět národů je v ní uvedeno s výměrou půdy v 'hides' (pozn. překladatele: v češtině by mohlo být nejbližší ekvivalentní jednotkou ku 'hide' 'popluží', nicméně obě jednotky jsou spíše orientační a je těžké je srovnávat). Tyto jednotky využití půdy byly používány po celé anglosaské období pro mnoho hodnotících účelů, ale není možné jim v dnešním slovníku dát přesnou hodnotu, přesto 'hide' mohla být původně definována jako oblast dostatečná k uživení jedné rodiny a občas se jí přisuzuje hodnota 120 akrů.⁶⁹ Teritoria závislá na královské vile, která byla zmíněna v předchozí kapitole, mohly mít na velikost i 100 hides. Přestože odhady podle všeho reflektují do velké míry poměrné velikosti provincií, seznam pravděpodobně nebyl sepsán pouze na základě velikosti. Svou úlohu mohla hrát

úrodnost půdy, hustota osídlení a vztah krále se svrchovaným vládcem a ovlivnit tak celou listinu.⁷⁰ Obzvláště veliké číslo 100 000 hides u Wessexu může být výsledkem pozdějších korektur zdroje našich přeživších rukopisů, který poukazuje na pozdější růst Wessexu daleko spíše než na jeho velikost v době, kdy byl seznam původně sepsán.⁷¹

Národy uvedené v 'Tribal Hidage' podle všeho reprezentují politické jednotky různých se velikostí v anglosaské Anglii sedmého století. Některá veliká a dobře doložená království pokračovala do osmého století, například Wessex (?? 100 000 hides), Východní Anglové a Mercie (30 000 hides) a Cantwarena (lid Kentu; 15 000 hides). Další v pořadí jsou národy o 7 000 jednotkách: Wocensætna (Wreocensæte), Westerna (Magonsaete), Lindesfarona (Lindsey), Hwinca (Hwicce), Východní Sasové a Jižní Sasové. U všech krom Wreocensæte víme, že měli své vlastní královské rody.⁷² Málo víme o čtyřech národech velikostně v rozmezí 5 000 až 2 000 jednotek: Cilternsætna (Chilternsæte; 4 000), Hendrica (3 500), Noxgaga (5 000) a Ohtgaga (2 000). Obvykle se jako středisko umístění Cilternsætna (Chilternsæte) uvádí Chilterns, ale umístění jiných národů je nám neznámé a jména Noxgaga a Ohtgaga mohly vzniknout chybami v přepisu. Následuje dvacet malých národů, které mají mezi 300 a 1 200 jednotkami⁷³ a některým z nich v sedmém století vládli králové. Podle Bedy byli v Elmedsætna (Elmet) a Wihgara (Isle of Wight) králové. Obě tato království měla v 'Tribal Hidage' jen 600 jednotek. Další lid, který měl jen 600 jednotek, South Gyrwe (které pravděpodobně bylo utvořeno okolo Ely), podle Bedy měl svého vlastního vládce, byť je nazýván spíše princeps než rex.⁷⁴ Mapa 1 se pokouší o nastínění pozic národů z 'Tribal Hidage', které lze s dostatečnou jistotou umístit.⁷⁵ Přestože mnoho z těchto národů zmíněných v 'Tribal Hidage' známe z jiných písemností či ze jmen míst, existují některá jména, jako například Noxgaga, Ohtgaga a Unecungaga, která nejsme schopni identifikovat. Dokonce i jména, která poznáváme, je náročné přesně umístit na mapě. V některých případech se to děje, protože dotýčný lid, zvláště u malých států ve východních Midlands, pozbyl svou nezávislost záhy a nelze jej spojit s pozdějšími správními celky. Mapa také ukazuje jednu či dvě další provincie, jako jsou například Surrey a jutská provincie v Hampshiru, jejichž existence coby samosprávných oblastí se zdá být potvrzená jinými prameny. Možná se skrývají pod některými z nerozluštitelných jmen v 'Tribal Hidage'.

Je možné, že přes veškeré rozdíly ve velikostech všech pětatřicet národů 'Tribal Hidage' mělo stejný status a každý měl vlastní královský rod a každý byl hodnocen zvlášť pro placení tributu.⁷⁶ Tuto interpretaci podporuje Bedova zkazka o bitvě o řeku Winwæd roku 655, ve které píše, že Penda mercijský, tehdejší svrchovaný vládce jižních království, povolal třicet vojsk, každé z nich vedené

duces regii ('královskými veliteli') proti Northumbrijcům.⁷⁷ Nemuselo by však být správné si myslet, že veškeré provincie v 'Tribal Hidage' měly vládce germánského původu. Království Elmet mělo na počátku sedmého století krále britského původu⁷⁸ a byla navržena myšlenka, že Chilternsæte mohlo být v britských rukou po většinu šestého století.⁷⁹

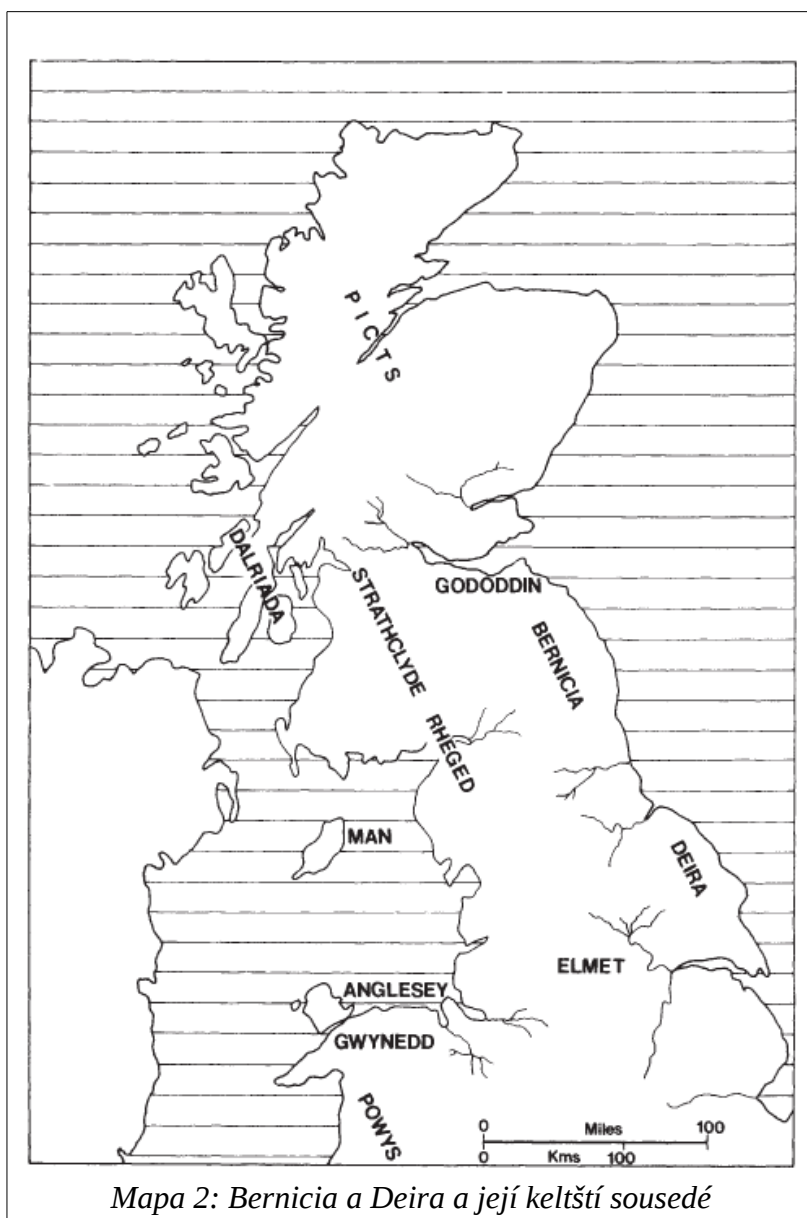

Mapa 1: Anglosaské provincie v době sepsání 'Tribal Hidage' (konec sedmého století?)

Přestože ta západnější království ze zmíněných mohla vzniknout v sedmém století, je pravděpodobné, že většina provincií uvedených v 'Tribal Hidage' existovala na sklonku šestého století. Ve Východních Midlands je koncentrace malých provincií a není jasné, zdali toto rozmístění určuje nějakou specifickou politickou organizaci oblasti, anebo pouze odráží zájmy Mercie.⁸⁰ Je však pravděpodobné, že v šestém století existovalo více malých nezávislých provincií v jižní a východní Anglii srovnatelných se skupinou 300 - 1 200 jednotek v 'Tribal Hidage', jelikož takové jednotky, popsané jako 'provinciae' nebo 'regiones', lze nalézt v mnohých pozdějších královstvích sedmého a osmého století.⁸¹ Občas nám dokonce nějaký význačný rys administrativní správy regionu či jeho politická historie zjeví jeho dřívější nezávislost. Jedním z nejlépe dokumentovaných příkladů je 'regio' (nebo v kentské terminologii 'lathe') západního Kentu. Po celou historii nezávislého Kentu měla provincie Západní Kent svého vlastního vládce z kentského královského rodu, nicméně v sedmém století bylo vícekrát pod nadvládou Východních Sasů. Lid západního Kentu měl své vlastní biskupství v Rochesteru a v šestém století měla jejich kultura více společného se saskými provinciemi na Západ a na Sever než s Juty východního Kentu.⁸² Nicméně, žádné z našich zdrojů však již nezmiňují, jak Oiscingové východního Kentu dobyli Kent západní - je to jedna z mnoha nezapsaných událostí šestého století. Dále si můžeme povšimnout několika menších provincií v Hertfordshiru, Middlesexu, Berkshiru a Surrey, ale v sedmém století, kdy začínají písemné záznamy, jsou již podmaněny jinými královstvími a mají komplexní historii střídajících se vládců.⁸³

Samotná existence těchto početných malých provincií naznačuje, že jižní a východní Británie mohla v pátém a šestém století pozbýt politickou soudržnost a roztržila se na mnoho malých autonomních jednotek, přestože pozdě římská administrativní organizace venkova mohla pomoci se stanovením jejich hranic. Koncem šestého století se vůdcové těchto komunit prezentovali jako králové - přesto bychom neměli předpokládat, že všichni byli germánského původu. Touž dobou existovala větší království, většina z nich se soustředila na jižním a východním pobřeží. Mezi ně se řadí Jutové v Hampshiru a na ostrově Wight, Jižní Sasové, Kent, Východní Sasové, Východní Anglové, království Lindsey a (na sever od řeky Humber) Deira a Bernicia (viz. mapa č. 2.). Několik z těchto království se zpočátku soustředilo okolo území vycházejícího z dřívější římské civitas, což považujeme za zvláště pravděpodobné u provincií Kent, Lindsey, Deira a Bernicia. Jména všech těchto provincií mají římsko-britské kořeny.⁸⁴ Jižní a východní pobřeží byla samozřejmě oblastmi, které byly nejdříve a nejpočetněji osídleny germánskými osadníky, a tak se podle všeho nejdříve přesunuly z římsko-britských rukou do rukou anglosaských. Tato království disponovala výhodou snadné komunikace s ostatními germánskými územími v Evropě skrze

Severní moře nebo kanál La Manche. Je také možné, že provincie na jižním a východním pobřeží se nikdy neroztříštily do takové míry jako provincie ve vnitrozemí a koncem šestého století se již rozpínaly anektováním svých slabších sousedů. Taková úroveň agresivity musela způsobit u oblastí, které ještě neměly krále a armádu, potřebu opatřit si své vlastní vojevůdce. V době sepsání 'Tribal Hidage' existovala i dvě velká 'vnitrozemská' království: Wessex a Mercia, jejichž podivuhodné rozrůstání můžeme zaznamenat v některých našich zdrojích o sedmém století, ale není jasné, jak daleko tato expanze postoupila do konce šestého století.

Mapa 2: Bernicia a Deira a její keltští sousedé

Úřad krále v rané anglosaské Anglii

Zdá se, že koncem šestého století byl úřad krále v Anglii velmi rozšířený, přesto o něm víme do sedmého století jen málo. Nejen že je pro nás nemožné vědět více o počátcích královského úřadu mezi Anglosasy, dokonce si s jistotou ani nedokážeme představit, co pro raného Anglosasa tento úřad znamenal. Tacitus a jiní římské spisovatelé poukazují na to, že přinejmenším některé germánské národy měly krále v období před stěhováním národů a dnes uznáváme dvě odlišné linie království: tradiční úřad krále, kdy měl král funkce politické a náboženské. Druhá varianta byl král vojevůdce.⁸⁵ Některá anglosaská království prohlašovala, že jejich zakladatelé byli potomci kontinentálních královských rodů. Hengist, údajný zakladatel královského rodu království Kent, mohl být tentýž Hengist jako Jutský princ tohoto jména, který je zasazen do kontextu Skandinávie v anglosaských básních 'Beowulf' a 'Fight at Finnsburg'.⁸⁶ Králové Mercie do svých rodopisů zahrnovali Wærmunda a jeho syna Offu, krále kontinentální Anglie, které je také možno nalézt v raných anglosaských básních.⁸⁷ Je zřejmé, že v osmém století existovala snaha spojit anglosaské vládce s některými germánskými hrdiny čtvrtého a raného pátého století. Do tohoto období byla zasazena většina anglosaského heroického eposu, nicméně existence těchto heroických rodokmenů je spíše literárním zkrášlením než historickým faktem.⁸⁸ Přesto nelze vyloučit možnost, že někteří z budoucích králů Británie pocházeli z rodin, které byly podobně úspěšné na kontinentě. Má se za to, že pohřby v lodích v Sutton Hoo a Snape značí spojení mezi královským rodem Východních Anglů a vendelským obdobím Švédska.⁸⁹

Pokud by anglosaští králové nebyli potomky evropských královských rodů, je pravděpodobné, že je ovlivnila tradice germánského úřadu krále. Všechny královské rody, jejichž rodopisy existují, tvrdí, že jsou potomky jednoho z pohanských bohů. Ve většině případů se jedná o Wodena,⁹⁰ ale Východní Sasové svůj původ odvozovali od Seaxnet, boha, kterého uctívali staří Sasové v Německu.⁹¹ Králové Kentu, kteří svůj původ odvozovali od Wodena, zahrnovali ve svých rodopisech Oisca, který také mohl být bohem.⁹² Ať už byl jejich původ jakýkoliv, anglosaští králové chtěli upevnit svou moc tím, že se spojili se starší tradicí posvátného úřadu krále, která pozvedla krále nad jeho následovníky, a co je možná nejdůležitější, způsobila, že jejich rodina je jediná, ze které mohou být vybírání další králové.⁹³

Podle všeho ovšem anglosaští králové vděčili za svůj status svým vojevůdčovským schopnostem, stejně jako germánské vůdce, kteří pro sebe založili království před nimi na území bývalých římských provincií.⁹⁴ Příběhy o prvních anglosaských králích se soustředí na jejich válečné úspěchy a uvádějí výčet jejich vítězství nad britskými králi. Zápisy datované do šestého století v

Anglosaské kronice jsou z velké části problematické, ale přinášejí nám živý obraz agresivity raných anglosaských království. Část bojů se týkala rozšiřování území a sporů o něj, ale vybírání tributu a lupu byly také důležitými motivy.⁹⁵ Koncem šestého století již byli nejsilnější z králů schopní stát se svrchovanými vládci nad ostatními, často tento jev anglofonní historikové nazývají *bretwaldovství*. Tento termín je odvozen ze slova 'bretwalda', které znamená 'vládce Británie' a je použit v *Anglosaské kronice* pro Egberta z Wessexu.⁹⁶ *Církevní dějiny* uvádí sedm velkých *bretwaldů*, jejichž výčet začíná vládcem Jižních Sasů Ælle, jehož činy jsou v *Kronice* datovány mezi lety 477 a 491.⁹⁷ Zdá se nepravděpodobné, že by Ælle vládl v tak raném období, zvláště když druhý na seznamu byl Ceawlin z Wessexu, jehož doba vládnutí byla v osmdesátých a na počátku devadesátých let šestého století. Ceawlina následoval Æthelbert, král Kentu, který vládl v době příchodu gregoriánské misie do Anglie. Původ tohoto systému svrchované vlády je nám zatím nejasný, ale z toho, co jsme schopní zjistit o *bretwaldech* sedmého století, můžeme říci, že bylo založeno na vojenské síle. Přestože existuje mnoho důvtipných teorií o vzniku *bretwaldovství*,⁹⁸ není až tak překvapivou institucí ve společenství soupeřících království. Tacitus poznamenává, že mezi válčícími germánskými kmeny prvního století našeho letopočtu se mohly slabší kmeny podřizovat obzvláště mocnému králi dokonce i na základě reputace velikosti a efektivity jeho armády.⁹⁹ Je docela možné, že nejmocnější vládcové šestého století vykonávali obdobně povrchní vládu nad okolními provinciemi, přestože na rozdíl od těch nejmocnějších vládců sedmého století nedokázali velet veškerým provinciím na jih od řeky Humber.

Woden byl vhodným předkem pro vládce, kteří byli svou podstatou vojevůdcové, protože byl bohem války.¹⁰⁰ Archeologie nám také naznačuje, že válka byla primárním zájmem pro elitu těchto raných království. V mužských pohanských hrobech byly zbraně primárně odznakem příslušnosti ke stavu. Král, který byl pohřbený či připomenutý v mohyle 1 v Sutton Hoo, byl zaopatřen nejen úplnou výzbrojí běžně používaných zbraní, ale byla s ním pohřbena i kompletní výbava ve velkolepé výzdobě. Výbavu tvořila helmice, štít a drahokamy osazený postroj pro koně, taktéž skvostně zdobený mečový opasek.¹⁰¹ Výbava musela být spíše určená pro ceremoniální než praktické účely a naznačuje zobrazení krále jako velkého válečníka. Tato představa je dokreslena předmětem, který je obvykle určován jako žezlo, které je ve skutečnosti obrovským exemplářem brusného kamene - jde o ideální symbol moci pro krále, jehož zdrojem moci byla vojenská síla (viz obr. 3).¹⁰² Helmice byly také s největší pravděpodobností symbolem královské moci a byly používány ke korunovacím namísto koruny zhruba do roku 900.¹⁰³ Z pohřebišť se podařilo získat zatím pouze dvě helmice, jeden exemplář ze Sutton Hoo a druhý z Benty Grange (viz obr. 1 a 2).¹⁰⁴

Ve společnosti, kde osud krále a jeho lidu závisel na úspěšnosti ve válce, byl vztah krále s jeho bojovníky jednou z nejdůležitějších věcí. Tacitus viděl vztah krále a jeho družiny bojovníků (comitatus) jako hlavní faktor úspěšnosti germánských provincií, které popisuje.¹⁰⁵ Interakce mezi králem a jeho válečníky je také důležitá v rámci staroanglické heroické poezie. Básně jako Beowulf zdůrazňují obousměrnou podstatu vztahu krále a jeho družiny. Bojovníci bojovali za svého pána věrně, ale jejich loajalita byla předem zaplácena výdaji, kterými král zaopatřoval své válečníky, a také dáváním darů. Výrazné ukázky loajality na bojišti by byly posléze odměněny dalšími dary a tato vhodná štědrost byla tím, co dělalo krále 'dobrým králem'.¹⁰⁶ Když se zrovna nebojovalo, tak se král se svými družiníky setkával ve svých síních.¹⁰⁷ Comitatus jedl a spal v síni na královy náklady. Bylo to právě na hostinách ve velkých síních, kde se uskutečňovaly sliby věrnosti a předávaly dary v podobě zbraní a dalších částí výbavy válečníka, zvláště bylo ceněno cokoliv vyzdobené zlatem či ze zlata vyrobené.

Odkryté síně v Yeaveringu a Cowdery's Down utvářejí most mezi světem Beowulfa a realitou anglosaského života. Tato místa byla pravděpodobně královskými vilami, do kterých lid z okolní oblasti přinášel daně v naturáliích na podporu krále a jeho bojovníků. Rekonstrukce síní z Cowdery's Down a Yeaveringu, založené na nálezech kuleových jam, ukazuje, že se svou velkolepostí mohly přiblížit velikým hodovním síním Heorotu, ve kterých dánský král hostil Beowulfa a jeho comitatus.¹⁰⁸ Je možné síně vybavit pro hostinu s pomocí některých předmětů, které byly pohřbeny s králem ze Sutton Hoo: veliký kotel se železným řetězem, který by visel s krovů nad centrálním ohništěm, rohovinové či dřevěné picí nádoby a v neposlední řadě talíře a mísy z byzantského stříbra.¹⁰⁹ V jiných bohatých hrobech bývají často i skleněné picí nádoby. Byl to svět okázalého vystupování a zdobení se, ve kterém by moc a bohatství krále ze Sutton Hoo byla okamžitě zřejmá z jeho skvělého zjevu s regáliemi ze stříbra, zlata a granátů. V Beowulfu dánská pobřežní stráž poznala ihned, že Beowulf byl mužem vysokého postavení z jeho vzezření a jeho dar meče se zlatou jílcovou částí zajistil, že obdarovaný bude více vážen v síních svého krále než dříve.¹¹⁰ Beowulf slaví pouto mezi pánem a jeho družiníky, ale také nám ukazuje ekonomiku, která za tímto vztahem stojí: dobrý král je bohatý král.

V roce 600 se vztah krále netýkal jen jeho družiny bojovníků, ale i ostatních členů jeho království. Toliko se nám zdá zřejmé z nejranějšího přeživšího zákoníku Æthelberta, krále kentského, který byl sepsán nedlouho po jeho konverzi.¹¹¹ Král podle něj zodpovídá za dodržování zákonů a udržování pořádků ve svém království a jeho zákony se týkají všech úrovní společnosti: šlechty, svobodníků (ceorlů), nevolníků a otroků. Jedním z důležitých poslání krále bylo ustanovit a vymáhat odškodné, které by poškozená strana mohla

vymáhat oproti viníkovi jako kompenzaci, a to podle jeho či jejího postavení ve společnosti. Bez něčeho takového se mohla pouhá žádost o posouzení zranění způsobeného nehodou zvrtnout v krvavý spor.¹¹² Ti, kdož nebyli chráněni konexemi s anglosaskou šlechtou či jinými příbuzenskými vztahy, byli zvláště královou zodpovědností. Především se jednalo o veškeré přítomné cizince, tedy obchodníky či misionáře.¹¹³ Porušování královy ochrany (mund) bylo obzvláště přísně trestáno. Krále k udržování pořádku v zemi vedl rovněž i fakt, že část pokut za ty nejzávažnější zločiny šla do jeho pokladny. Je zřejmé, že královy tradiční povinnosti v oblasti vymáhání práv měly potenciál pro budoucí rozšiřování královské moci.

Germánská tradice úřadu krále a pána poskytovala základ autority nejranějších anglosaských králů, přesto však existovaly další vlivy, které utvářely vývoj raných království. Jedním z nevlivnějších modelů v tehdejších germánském světě byla Francká říše. Ian Wood v nedávné době shromáždil důkazy, které naznačují, že Francká říše měla na jižní Anglii v šestém století značný vliv a možná dokonce vybírala v některých královstvích tribut.¹¹⁴ Francký vliv je možné spatřit nejsnadněji v Kentu, který byl spojen s merovejským královským rodem manželským svazkem. Francké zboží bylo nalezeno po celém východním Kentu a podoba odívání a výběr jídla a pití kentské šlechty se zdá být po vzoru tehdejších franckých současníků.¹¹⁵ Nejenže existovala poptávka po zboží Francké výroby a jiných komodit jako kupříkladu vína, ale Francká říše byla hlavní branou pro jiné, více exotické zboží jako například granáty, byzantinské hedvábí a stříbro.¹¹⁶ Tyto věci byly očekávanými doplňky pro krále či dary, které si šlechta od svého krále přála, a bylo jen na králích, aby zajistili jejich nabývání. Přestože byla nalezena vysoká koncentrace franckého zboží v Kentu, je možno je nalézt v šestém století i v jižní a východní Anglii a nemůže nás překvapit, že by toto zboží mohlo být doprovázeno méně hmatatelnými vlivy z Francké říše, kterými jsme si jistí v pozdějších stoletích. Přestože Francká říše byla nevlivnějším z kontinentálních germánských království, myšlenky a ovlivnění mohly přijít i z jiných provincií, obzvláště z těch, které hraničily se Severním mořem. Podobnosti mezi lodním pohřbem v Sutton Hoo a pohřby ve vendelském Švédsku byly spíše důsledkem pangermánského konceptu krále než důsledkem migrace.¹¹⁷

Jednou z největších slabin *Církevních dějin* pro moderního historika je, že nedoceňují, jak moc vděčí anglosaská Anglie svému římsko-britskému původu. Zčásti to může být připisováno absenci vhodných písemných pramenů, ale Beda byl také zaujatý proti Britům, jelikož se podle všeho nepokusili o konverzi Anglosasů ke křesťanství.¹¹⁸ Bedovy dějiny mají takový vliv, že bylo teprve nedávno odhaleno, že organizace anglosaských království vychází s největší pravděpodobností z římských a pozdně římských administrativních uspořádání.

Jak již bylo poukázáno, celá řada studií navrhuje, že teritoria závislá na královských vilách, která tvořila bázi anglosaské královské administrativy, měla své předchůdce v římské organizaci země. Většina obyvatel anglosaské Anglie byla potomky římských Britů a mnohá anglosaská království do sebe začleňovala britská knížectví. Královský rod Wessexu pravidelně používal britská jména, což je možno chápat jako indikaci spříznění s britským rodem. Existuje mnoho podobností mezi praktikami anglosaských a britských králů, které musely alespoň částečně vyplývat z podobnosti okolností, ale také mohou poukazovat ke spletité síti vztahů mezi vládci těchto dvou národů. Důležitým pro nás může být i to, že jeden z mála symbolů anglosaské královské moci, brouskové žezlo ze Sutton Hoo s osmi vyřezávanými hlavami a jemně zpracovaným, nestylizovaným jelenem, který tvořil vrchol žezla, byl podle všeho vyroben Kelty.¹¹⁹

At' už to bylo kvůli jejich svazkům s římskými Brity, nebo ne, Anglosasové si byli vědomi římské minulosti a jejich králové využívali jejich střípků k posílení své vlastní pozice.¹²⁰ Beda zaznamenává o Edwinovi z Northumbrie, že:

Tak veliká byla jeho vznešenost v jeho království, že nejenže byly standarty (vexilly) nošeny před ním v boji, ale i v dobách míru, když projížděl svými městy, panstvími a královstvími se svou družinou, vždy byl předcházen vlajkonošem (signiferem). Nadále, kdykoliv procházel po ulicích, byla před ním nesena vlajka, kterou Římané nazývají tufa a kterou Angličané nazývají thuf.¹²¹

Předpokládáme, že standarta v Sutton Hoo mohla být tufa a žezlo mohlo mít svůj prapůvod v holích, které v Římě poukazovaly na postavení jedince. Velký počet předmětů patřících ke skvostům regálií je vyroben podle římských vzorů, včetně helmy či zapínání na pláště.¹²² Segment římského amfiteátru, který je k vidění v Yeaveringu, a římský amfiteátr, který se zdá být součástí raně anglosaského města Canterbury, byly pravděpodobně používány ke shromáždění anglosaskými králi a taktéž nastiňují touhu propojit se s římskou minulostí.¹²³ Římské Impérium bylo vzorem pro anglosaského vládce, který chtěl upevnit a posílit svou pozici, a symbolizovalo moc a bohatství přesahující sny těch nejambicióznějších z germánských princů. S přijetím křesťanství anglosaští králové získali nové cesty ke světu Říma a také nové dovednosti. Nicméně již před sedmým stoletím si anglosaští králové byli vědomi, že převzali vládu nad částmi provincie dřívějšího Říma a byli tudíž dědici římských císařů.

Prameny pro studium králů a království od sedmého do devátého století

Bohužel je možné rozebírat historii jen pár z anglosaských království do detailu. Přestože písemné zprávy začaly být sepsány v sedmém století,

písemností z tohoto století se dochovalo jen malé množství. Mnohá království zkrátka neexistovala dostatečně dlouho, aby vytvořila dostatečné množství písemností. Existuje velká variace v počtu dochovaných písemností, a to dokonce i u království, jejichž existence sahala daleko do osmého století. Kupříkladu království Jižních Sasů existovalo samostatně do vlády Offy, krále Mercie (757-796). Zdá se, že bylo jedním z nejranějších dominantních království a je k dispozici velké množství nálezů z pohřebišť z pohanského období. Přesto není možné do detailu rozebrat historii této provincie během sedmého a osmého století. Známe jména některých jihosaských králů a víme něco o historii království v bodech, kdy se týkala jiných provincií, ale nemáme k dispozici žádné genealogie či seznamy panovníků, které by nám pomohly pochopit vzájemné vztahy mezi různými králi. Interní historie království je pro nás také skryta.¹²⁴

Většina dokumentů, které lze použít ke studiu jednotlivých království, byla sepsána církví primárně pro její vlastní potřeby a je podobná rozsahem dokumentaci, která byla k nalezení v Evropských církevních společenstvích té doby. Nejdůležitějšími dobrodinci církevních klášterů a kostelů byli v rámci svého území králové, kteří jsou přirozeně dominantními postavami v archivech církevních komunit jak v zápiscích o milodarech, tak v "historických" zápiscích, jako jsou například životopisy svatých a letopisy sepsané v různých klášteřích. Kláštery také mohly fungovat jako repositáře archivů královských rodin a mohly vydávat různé druhy listin jako soupisy králů a jejich genealogie.¹²⁵ Historik je tudíž závislý na dochování archivů církevních komunit, a jelikož pouze malé množství klášterů existovalo kontinuálně od doby raně Anglosaské do doby pozdně Anglosaské a dál, jde o markantní faktor pro různé množství dostupného materiálu z jednotlivých království. Například královský rod Východní Anglie trval do roku 869, kdy byl král Edmund zabit Dány, ale pozdní dánské osídlování mělo za následek konec většiny přeživších církevních komunit, což v důsledku znamená, že se nedochovaly žádné listiny z doby předvikingské z tohoto důležitého anglosaského království.¹²⁶ Východní provincie Lindsey dopadla dokonce hůř a máme o ní jen občasné zmínky v pracích sepsaných v jiných královstvích.¹²⁷

Největší kontinuitu klášterů lze nalézt v jižní Anglii a západních Midlands, které nebyly osídlovány Vikingy. Přesto se jen pár dokumentů dochovalo v jejich archivech jako originály manuskriptů, většina byla někdy v jejich historii zkopírována, a některé máme k dispozici pouze v pracích pozdějších středověkých historiků jako je například William of Malmesbury. Jednou ze složitějších činností historika je rozpoznávání, zdali byl dokument pozměněn ať už cíleně, nebo nedopatřením v průběhu opisování. Tento problém je obzvláště znatelný u listin, jelikož je zřejmé, že mnohé z nich byly 'vylepšeny' v průběhu času. Například v

pozdějším anglosaském období se mnoho klášterů snažilo získat zpět půdu ztracenou v devátém a raném desátém století, a když staré listiny nebyly shledány dostatečnými nebo neexistovaly, napsaly se nové s vylepšeními, které by nárok na půdu podpořily.

Přestože otázka autentičnosti listin je často problematická, listiny jsou jedním z nejdůležitějších zdrojů důkazového materiálu pro studium úřadu krále.¹²⁸ Je v nich zapsáno jméno krále, který udílí půdu, jeho titul, umístění půdy, která byla darována a podmínky, za kterých byla udělena. Na konci listiny pak následoval seznam význačných osob, které svědčily transakci, což nám může pomoci sestavit strukturu moci v království. Momentálně se historici nemohou shodnout na tom, kdy se v Anglii začínají objevovat darovací listiny. Může se zdát logické, že přišly spolu s Augustinem, ale nejranější dochovaná darovací listina, u které si můžeme být jistí její autentičností, jelikož jde o 'originál', je datována do roku 679 za vlády Hlothera, krále Kentu. Bylo navrženo, že darovací listina jako taková byla zavedena za dob arcibiskupa Theodora (668-90).¹²⁹ Je možné, jak argumentuje Patrick Wormald v nedávné studii, že 'vzhledem k tomu, že nejsme schopní odhalit jeden přesný zdroj, je možné, že jich bylo více, a z pohledu historika se v případě anglosaské darovací listiny nejednalo ani o franckou, ani keltskou, ale o listinu vytvořenou na domácí půdě.'¹³⁰ Zavedením listin církev přinesla nejen novou formu písemných dokladů, ale také nový koncept správy půdy, která měla za důsledek radikální změny v anglosaských královstvích.¹³¹

Seznamy králů a genealogie jsou dva typy zápisů, které mohou mít předchůdce v době před příchodem křesťanství. Beda píše, že 'ti, kdož počítají časy králů', se rozhodli nezapsat jména dvou obzvláště neúspěšných pohanských králů Northumbrie, kteří zemřeli v roce 634, ale namísto toho tento rok připsali jejich následovníku Oswaldovi.¹³² Přestože mohla existovat dřívější tradice v zápisu vlád králů a jejich rodokmenů, seznamy a genealogie, které se nám dochovaly, se dochovaly v archivech církevních komunit a vykazují známky literárního zásahu v církevním duchu.¹³³ Asi nejvíce zřejmým případem je genealogie králů Západních Sasů, ve které je zaznamenán Odinův původ z Adama. Jak je vidno v případě zmíněných králů Northumbrie, i takové jednoduché dokumenty jako seznamy králů a genealogie mohou být zmanipulovány způsobem, který může historika zmýlit. Největší sbírka rukopisů genealogií a seznamů králů je takzvaná 'Anglian collection' a její editor David Dumville věří, že byla poprvé sebrána v Northumbrii v pozdním osmém století.¹³⁴ Důvody pro její sebrání jsou pro nás neznámé, Dr. Dumville považuje za možný politický účel spojený s nadvládou Anglů (Northumbrie nebo Mercie) nad ostatními oblastmi Anglie. Přesto tyto genealogie působí uměle, přestože poslední

jmenovaní vládcové zemřeli v různých letech století a polovina genealogií má standardní délku.

Dokonce i ty nejsekulárnější ze staroanglických básní přežily díky tomu, že byly zahrnuty do církevních archivů. Staroanglickou poezii je obtížné datovat a nejdůležitější básně jsou známy jen z opisů sepsaných ke konci anglosaského období. Panuje živá diskuze ohledně datace básně 'Beowulf'. Donedávna se očekávalo, že šlo o výtvar sedmého či osmého století,¹³⁵ ale literární vědci se stále více přiklánějí k pozdějšímu saskému období, ve kterém byl sepsán rukopis obsahující báseň.¹³⁶ Pro mnohé historiky a archeology je přirozené řadit tuto báseň k době předalfredovské a do dob Bedovy *Církevní historie* a raných *Životopisů anglosaských svatých*.¹³⁷ Hlavní hodnotou 'Beowulfa' a ostatních epických básní pro historika je, že jsou prakticky jediným vodítkem k mentalitě sekulární aristokracie. 'Beowulf' má přes veškeré své draky a mořské příšery křesťanský obsah a ukazuje nejen sekulární hodnoty pánů, ale také jak se slovník a moralita této instituce přetvářela v rukách církve za účelem konvertování anglosaské aristokracie, byť za překroucení poselství samotného.¹³⁸

Bezpochyby nejdůležitějším z přeživších zdrojů pro studium raných anglosaských království jsou Bedovy *Církevní dějiny lidu anglického*.¹³⁹ Dopsány byly v roce 731 nebo brzy poté, na sklonku Bedova života, který byl zasvěcený studiu a učení *Písmu svatému*. Zdá se, že během posledních let svého života se Beda čím dál více zabýval problémy tehdejší Northumbrie, mezi které patřily nepokoje doma, politický úpadek v zahraničí a nedostatečné zaopatřování církve spolu s upadajícími křesťanskými standardy. V Bedově mysli byly tyto různé problémy úzce propojeny, jelikož studium *Písma* mu ukázalo, že světské postavení lidí bývá propojeno s jejich postavením v očích Božích. *Církevní dějiny* ukazují Anglosasům, jak může být vyložena jejich vlastní historie po způsobu *Starého zákona*, a Beda podle všeho doufal, že pro mnohé bude jednodušší tuto zprávu vstřebat, pokud by ji mohli vztáhnout na místa a osoby, o kterých slyšeli. Jak Beda říká ve své Prefaci:

Pokud by historie mluvila o dobrých lidech a jejich dobrém hospodářství, byl by přemýšlivý posluchač probouzen k napodobování dobrého, pokud by zapisovala zlé konce zlých lidí, zcela stejně efektivně by upřímný posluchač či čtenář byl puzen k vystříhání se toho, co je škodlivé a zvrácené.

Anglosaští králové poskytli mnoho vzorů dobrého i špatného chování a *Starý zákon* dal Bedovi modely pro jejich zobrazení.¹⁴⁰

Beda věřil, že sled událostí ukáže Boží vůli vůči člověku, a tak se rozhodl o co nejpřesnější rekonstrukci historie Anglosasů od dob jejich příchodu do

Británie a přijetí křesťanství. Dopisovatelé v klášterech a jiných církevních místech po celé zemi mu poskytovali na jeho žádost relevantní zdroje.¹⁴¹ Část materiálu dorazila jako písemné dokumenty a Beda uchoval písemnosti jako úryvky ze zápisů raných anglických synod a *Života sv. Æthelburh z Barkingu*, které by se jinak nedochovaly. Nicméně většina jeho podkladů pocházela z orální tradice a některé z nich byly zajisté ovlivněny konvencemi jak germánského, tak křesťanského vypravěčství, takže máme heroické činy doplňované zázraky. Jedním z Bedových největších problémů, a tudíž jeho největším přínosem pro moderního historika, byla snaha o konzistenci v chronologii. V anglosaské Anglii neexistoval jednotný systém datování událostí a korelace událostí byla velkým problémem například u datování vlád, které začínaly v každém království v jiném časovém období v závislosti na nástupu na trůn každého jednotlivého monarchy. Kdykoliv to bylo možné, přepočítával data do formy anno Domini a stal se průkopníkem této metody datace v Anglii.¹⁴²

Beda jako historik dokázal na svou dobu veliké věci. Přestože používá dějiny k poukázání na morálku a dává důraz na některé aspekty chování králů a některé se pokouší znepodstatnit, poskytuje dostatek informací pro čtenáře, aby došli k vlastním závěrům. Podklady jeho práce pocházejí z většiny oblastí anglosaské Anglie, přestože je lépe informovaný o některých královstvích nežli o jiných a není ku velkému překvapení, že nejlépe o Northumbrii. Přesto je Beda v určitých ohledech partyzán. Zmenšuje úspěchy Mercie ku prospěchu Northumbrie a vůbec se nevěnuje keltským oblastem, které odmítly zanechat praktik, které nebyly ve shodě se zbytkem západní církve. Jedna věc, která je nejspíše překvapivá, je, že převážná část jeho práce se zabývá sedmým stoletím, a čím dál víc se blíží k událostem, které sám zažil, tím méně říká, zvláště ohledně věci politického rázu. Bezpochyby šlo o moudré opatření, práce byla věnována Ceolwulfu, králi Northumbrie, který podle všeho četl knihu již v době psaní, a dokonce i význační teologové jako Beda museli být opatrní o tom, co říkali králům.¹⁴³ Zdá se, že Beda doufal, že král bude schopen ze studia historie svého lidu a galerie 'dobrých' a 'špatných' králů vyčíst rady pro náročné dny, které měl před sebou. Nicméně detaily politické historie byly pro Bedu vždy podřízené Božím záměrům a jak Beda poznamenal: "Jak začátek, tak průběh jeho (Ceolwulfovy) vlády byl zaplněn takovým množstvím vážných problémů, že stále není možné vědět co o nich povědět." Boží záměr s králem nebyl Bedovi zřejmý z událostí jeho dní.¹⁴⁴

Přestože Beda neměl žádného okamžitého pokračovatele, jeho práce pravděpodobně započala sepisování letopisů v Northumbrii a Wessexu. Z těchto děl *Northern annals* a *Anglosaská kronika* poskytují rámec pro události druhé poloviny osmého a devátého století, bohužel však neobsahují záznamy z Mercie,

království dominantního po velikou část tohoto období. Musíme se tedy věnovat i důležitosti dalších disciplín, které také studují minulost Anglosasů. Archeologické nálezy stále figurují jakožto podklady pro nás nejdůležitější a ukazují nám důsledky královských rozkazů a rozhodnutí. Numismatika nám rovněž velmi pomáhá s chápáním politických a ekonomických událostí.¹⁴⁵ Zdroje pro jednotlivá království budou uvedeny v relevantních kapitolách. Prvnímu z království, o nichž se dochovaly dostatečné písemné podklady, se budeme věnovat na následujících stránkách. Z těchto kapitol se snad dozvíme více o úřadu krále v anglosaských královstvích a faktorech, které umožnily některým královstvím vzkvétat, zatímco jiné se vytratily.

3 Překladový komentář

3.1 Úvod

Podstatnou částí překladového komentáře jako takového je překladová analýza, ta by ovšem z převážné části opakovala závěry literární analýzy, která je první částí této práce, a proto jsem se rozhodl ji v této části neduplikovat a pouze zmínit metodiku.

Dále bude tento komentář obsahovat další výstupy překladatelské práce, tj. terminologický glosář, komentář k volbě problematické terminologie a komentář k dalším dostupným překladovým řešením.

3.2 Metodika překladu

Prvním krokem stanoveného postupu překladu je určení rozsahu cílového textu. Následuje extrakce textu z elektronického formátu .pdf a jeho umístění do samostatného souboru formátu .doc. Korekce chyb softwarové extrakce, převážně špatně rozpoznávaných speciálních znaků.

Na tuto přípravnou fázi navazuje již samotný překlad v prostředí Wordfast Anywhere při současné tvorbě terminologické databáze a překladové paměti.

Dalším krokem je konzultace překladových ekvivalentů odborné terminologie, následuje zapracování změn dle konzultace a následné korektury.

Pro větší přehlednost si tedy dovoluji metodiku překladu uvést i v bodech:

I. určení rozsahu cílového textu

II. extrakce textu z formátu .pdf a jeho umístění do samostatného souboru nativního formátu textového editoru Microsoft Word

III. korektura extrahovaného textu (odstranění dvojitých mezer, nevhodně ukončených odstavců (natvrdo zalomených řádků), nahrazení strojově špatně zpracovaných speciálních znaků správnými speciálními znaky)

IV. překlad v prostředí Wordfast Anywhere při současném vytváření terminologické databáze a překladové paměti

V. Odborná konzultace terminologie

VI. Zapracování změn dle výsledků konzultace

VII. 1. Korektura

VIII. 2. Korektura

3.3 Terminologický glosář

Termín anglicky	Termín česky	Termín anglicky	Termín česky
cemetery	pohřebiště	posthole	kulová jáma
centre	středisko	kingship	úřad krále
grave-goods	pohřební výbava	scepter	žezlo
princely burial	vznešený pohřeb	bloodfeud	krvavý spor
Romano-British	římsko-britský	standard-bearer	vlajkonoš
settlement	sídliště	charter	darovací listina
site	místo	drinking vessel	picí nádoba
tribute	tribut		
warband	družina bojovníků		
genealogy	rodopis		
regnant list	seznam králů		
overlord	svrchovaný vládce		
sub-Roman	pořímský		
written record	písemný záznam		
helmet	přilbice		
federal soldiers	foederati		
origin tradition	tradice o vzniku		
foundation legends	legendy o založení		
archaeological	archeologické		
evidence	podklady		
excavations	vykopávky		

3.4 Komentář problematiky volby vybraných terminologických ekvivalentů

I. Overlord

Jedním z prvních problémů, které se u překladu naskytly, byl termín „overlord“. Je poměrně těžké vybrat ze zaužívaných termínů používaných v české terminologii nějaký vhodný. V úvahu by přicházel „lenní pán“, kterýžto ovšem může odkazovat na vícero různých vztahů: může jít o vztah vazala a lenního pána v plném smyslu, anebo také o vztah, kdy nadřazený stát vybírá daně ze státu podřízeného – slabšího. Ovšem vzhledem k dobám trvání nadřazenosti jednotlivých vládců a častému střídání nadřazenosti jednotlivých království je zatěžko použít tento termín, jelikož se k takové situaci v rámci evropských dějin příliš nevztahuje.

Dalšími možnostmi by bylo použít termín „bretwalda“, který je v anglické terminologii zaužívaný a v rámci britských ostrovů je možným ekvivalentem slova „overlord“. Třetí možné řešení by bylo využít slova „nadvládce“, odvozeného od slova „nadvláda“, které ovšem není nikterak zaužívané a mohlo by v publikaci působit poněkud krkolomně. Další variantou by bylo použít překlad britského „high king“ jako „velekrál“, což je termín významem odpovídající, avšak v české dějepisné próze nezaužívaný, v Británii se ovšem pro anglosaské krále nepoužívá, přesto se zdá být stylisticky nejvhodnějším.

Pro množství možností, jak termín „overlord“ přeložit, jsem se rozhodl tento problém prokonzultovat s Prof. PhDr. Jaroslavem Peprníkem, CSc., který byl velice vstřícný a navrhl termín „svrchovaný vládce“, který se v česky psané literatuře již používá. Rozhodl jsem se tedy pro tuto variantu.

II. Hide

Dalším problémem byla volba ekvivalentu k anglické jednotce využití půdy „hide“, ta však není přesně definovaná a orientačně bývá definovaná jako půda dostatečná pro obživu jedné rodiny. Obdobně je to u asi nejbližšího možného českého ekvivalentu, který jsem zvolil, jedná se o jednotku zvanou „popluží“.

III. Sub-Roman (Britain)

„Sub-Roman Britain“ nebo také „Post-Roman Britain“ je období, po odchodu římských vojsk a římské správy z Británie a následného úpadku do „doby temna“. Dle informací získaných od pana profesora Peprníka se v česky psané literatuře označuje jako doba „pořímská“. V souladu s tímto konsenzem jej také překládám.

3.5 Komentář ku problematice jiných dostupných překladových řešení

I. Název knihy

Snad první otázkou překladu této knihy byl překlad názvu knihy. Název v originále je relevantní tématu a srozumitelný pro české publikum, proto ho překládám bez jakýchkoliv významových změn jakožto: *Králové a království rané anglosaské Anglie*.

II. Rozsah překladu

Rozsah překladu jsem zvolil jako jednu kapitolu (úvod), aby odpovídal obvyklému rozsahu bakalářské práce. Kromě první kapitoly jsem přeložil také předmluvu a seznam tabulek a ilustrací. Obsah knihy jako takový by v případě vydání byl s nejvyšší pravděpodobností automaticky generován z nadpisů, tudíž jsem se rozhodl jej nepřekládat. Zvažoval jsem i překlad druhé kapitoly, která se zabývá historií království Kent, pro její velký rozsah jsem ovšem od této možnosti upustil.

III. Poznámkový aparát

Dále jsem se rozhodl pro tento překlad z důvodu překládání pouze části monografie zachovat poznámkový systém knihy v původním formátu. Důvody pro toto rozhodnutí jsou následující:

- a) formát poznámek by v případě vydání knihy mohl být ovlivněn specifikacemi nakladatele
- b) není vyloučené, že by na překlad první kapitoly mohl navázat jiný překladatel, pro snazší práci s textem, tedy volím variantu ponechání původního formátu.

Alternativou k tomuto řešení by bylo poznámkový aparát změnit na vhodnější formát poznámek pod čarou jakožto řešení problému nízké ergonomie textu, který jsem zmínil v kapitole 1.2, a který bych pro knihu v případě jejího vydání doporučil.

IV. Překladové prostředí

Z důvodu tvorby překladové paměti, která by mohla přinášet další užitek, lepší ergonomie práce a tvorby glosáře jsem se rozhodl překládat v počítačovém překladovém studiu. Překladových studií je ovšem mnoho, na hodinách počítačem podporovaného překladu jsme se seznámili s rozšířením pro Microsoft Word (Wordfast Classic), a překladovými prostředími Wordfast Pro, MemoQ a český Memsource. Překladových prostředí existuje mnohem více.

Vzhledem k použití operačního systému Ubuntu 16.04 (Linux) byly ovšem mé možnosti omezené a po krátké rešerši možných překladových prostředí jsem zvolil Wordfast Anywhere. Wordfast Anywhere je, podobně jako Memsource, cloudový nástroj a jako takový není vázaný na operační systém a je možné ho používat multiplatformně. Obdobně by bylo možné v tomto případě použít i Memsource, jehož primární výhodou je možnost organizace spolupráce s dalšími překladateli, tato výhoda by však nebyla v tomto případě využita, a tak si dovoluji považovat tyto varianty za rovnocenné.

3.6 Závěr

Výstupem práce z překladatelského hlediska je krom překladu samotného také literárně-stylistická analýza knihy, která též může v určité míře zastoupit analýzu překladatelskou. Rovněž byl vyhotoven terminologický glosář a komentáře k terminologii a dalším překladovým řešením, ve kterých byly probrány problematiky stanovení rozsahu překladu, názvu knihy, zachování poznámkového aparátu a použití počítačového překladového prostředí.

Seznam bibliografických záznamů

1. Barbara Yorke. *Kings and Kingdoms of Early Anglo-Saxon England*. (London: B.A. Seaby, 1990).
2. Alice Sheppard. "The king's family: securing the kingdom in Asser's *Vita Alfredi*." *Philological Quarterly* 80:4 (Fall 2001): 409-439.
3. William Cooke. "Hrothulf: a Richard III, or an Alfred the Great?" *Studies in Philology* 104:2 (Spring 2007): 175-198.
4. Stephen J. Harris. "The Alfredian World History and Anglo-Saxon identity." *Journal of English and Germanic Philology: a quarterly devoted to the English, German, and Scandinavian languages and literatures* 100:4 (Oct 2001): 482-510.
5. Patrick Wormald. "Anglo-Saxon society and its literature." *The Cambridge Companion to Old English Literature*. Godden, Malcolm and Lapidge, Michael (eds.) (1991): 1-22.
6. Stefan A. Jurasinski "The Continental origins of *Æthelberht's code*." *Philological Quarterly* 80:1 (Winter 2001): 1-15.